

ERIK FONSBØL

KAMPEN OM MENNESKET

DET FØRSTE EVANGELIUM
OVERSAT MED INDLEDNING OG NOTER

INDHOLD

INDLEDNING	4
FORTÆLLINGEN OM JESUS.....	6
PAULUS I EVANGELIET.....	7
JESUS IFØLGE DET FØRSTE EVANGELIUM.....	9
JESU LÆRE	10
MENNESKETS SØN	13
'DEN HISTORISKE JESUS'	15
EVANGELIET IFØLGE MARKUS	19
LITTERATUR.....	54

INDLEDNING

Det, vi kalder Markusevangeliet, er antagelig det første såkaldte 'evangelium', vi kender. Det er efter al sandsynlighed blevet til 15-20 år efter, at Paulus skrev sit sidst kendte brev, Romerbrevet.¹ I mellemtiden er den forfærdelige jødiske krig blevet ført og tabt. Jerusalem og det store tempel er jævnet med jorden, og befolkningen – herunder Jerusalemmenigheden - spredt for alle vinde. Paulus er død – antagelig henrettet enten i Jerusalem allerede i 55 eller senere i Rom under kejser Nero. Men rundt omkring i Romerriget findes der messianske menigheder, der tilsyneladende vokser og udbredes, og tiden synes moden til flere opbyggelige skrifter ud over de eksisterende (den jødiske hellige skrift, der stort set svarer til vores gamle testamente) og ud over de mange breve og pamfletter, der uden tvivl har cirkuleret rundt i menighederne.

Og så er det vel, tanken om en decideret Jesusbiografi melder sig. Ikke som en historisk redegørelse, men som en dramatiseret udfoldelse af Paulus' evangelium, der på den måde kunne blive 'autoriseret' af Jesus selv i ord og handling. Ikke som fotografisk gengivelse af Jesu liv, men muligvis som liturgiske prædikener over den hellige skrift, som autoriserede vejledninger og svar på aktuelle spørgsmål for menighederne eller hvem ved – måske som et frit komponeret maleri over et skelet af anekdotisk materiale fra en inspireret jødisk messiashengiven kunstner. En sådan fortælling ville uden tvivl henvende sig til en bredere kreds end Paulus' ofte vanskeligt tilgængelige breve og samtidig udfylde et savn hos de efterhånden mange, der ikke selv havde oplevet eller set Jesus.

Evangeliet bygger således på Jesu liv, men skildrer først og fremmest den dramatiske kamp mellem to vidt forskellige tilværelsesopfattelser. På den ene side den normale opfattelse repræsenteret af magtens mænd: konge og kejser, præster og ældste – repræsentanter for det etablerede samfund omkring imperiet, nationen, templet og religionen. På den anden side han, som kaldes Guds søn og menneskets søn – det vil sige den virkelige levende og eneste sande Guds søn – jødernes retmæssigt salvede konge, *Messias* eller *Kristos*. Denne jødernes Gud tænkes altså som værende i opposition – ja, i skærende modsætning - til det etablerede samfund og den etablerede civilisation, hvor en lille magtelite bestående af privilegerede familier hersker politisk, økonomisk og åndeligt over 'den brede befolkning' af hårdtarbejdende uoplyste analfabeter, der til gengæld sørger for elitens underhold. Det, der kaldes *Guds* rige opfattes som et alternativ til – ja, som en modsætning til denne verdens nuværende riger. Her hersker *Guds* lov, som forkynder frihed og lighed for undertrykte, marginaliserede mennesker, og som først og fremmest udspringer af grænseløs hengivenhed – ikke mindst mod det, som den normale verdensorden anser for værdiløst.

¹ Når man mener, at Markusevangeliet kan dateres til denne tid, skyldes det først og fremmest, at evangeliet omtaler Jerusalems ødelæggelse i 70. Godt nok som en fremtidsvision – men alligevel. Forskningen tror ikke på profetier.

Men der er ikke blot tale om en politisk, national eller profetisk revolution af den bestående verdensorden. Dybest set handler fortællingen om en kosmisk eskatologisk kamp mellem Gud og hans modstander Satan – kampen om mennesket. Tanken er, at Satan synes at have lykken med sig i sit foretagende. Verden, som vi kender den, er åbenbart i Satans vold. Imperiet trives, men menneskeligt set er tiderne onde – det hele går ad Helvede til. Dette umenneskelige samfund er ikke Guds mening – det er Satans værk, og så er det Gud spiller sit trumfkort (som han hele tiden har haft i ærmet så at sige) i form af denne Guds søn og Menneskets søn, der i skikkelse af det konkrete, historiske menneske Jesus, skal befri mennesket fra Djævelens sataniske anslag og på sin helt egen forbavsende måde skabe et nyt, menneskeligt samfund – det som kaldes Guds rige.

Fortælling efter fortælling skildres Jesu kamp som Guds kamp mod Satan selv og mod hans lejesvende – i øvrigt uden særlig sammenhæng som en perlerække af anekdoter – først i Galilæa og omegn – også udenfor landets grænser - og derefter i Jerusalem. Tilsyneladende går det godt for Jesus. Den gamle, smukke Jesajaprofeti om Guds rige² synes at blive opfyldt: Blinde ser, døve hører, lamme går, spedalske renses, dæmoner ud-drives og evangeliet forkyndes for fattige. Også i Jerusalem står Jesus i begyndelsen som sejrherren. Det lykkes ham at holde indtog, rense templet og sætte de lærde på plads den ene efter den anden – alt sammen under folkets bifald og hyldest. Men alligevel går det tilsyneladende galt til sidst, og det lykkes Satan med folkets – ja, med selv følgesvendenes hjælp at få Jesus henrettet på det romerske kors i den totale ydmygelse. De mennesker, Jesus ville befri ud af Satans jerngreb, vender sig imod ham og slår ham ihjel.

Men dette tilsyneladende nederlag viser sig at indeholde kimen til den største sejr for Guds rige, idet Guds søns mirakuløse opstandelse fra de døde forkyndes til tre forskræmte kvinder ude i den tomme grav. Med denne håbefulde antydning af noget umådeligt stort slutter fortællingen om Jesus, som også kan læses som en ny begyndelse på et helt nyt grundlag for det nye samfund: Kærlighedens og hengivenhedens universelle medmenneskelige grundlag.

Vi ved ikke, hvem forfatteren er. En oldkirkelig tradition vil vide, at det drejer sig som en Johannes Markus, som skulle have været apostlen Peters tolk, og som også omtales hos Paulus, i Apostlenes Gerninger og i 1. Petersbrev, men den synes at være mere eller mindre legendarisk, måske begrundet i et ønske om en særlig autoritet og autencitet. Denne Markus skulle være om ikke øjenvidne så dog meget tæt på øjenvidner (Peters tolk og medarbejder).

Vi ved heller ikke, hvor evangeliet er skrevet. Der er nok ingen tvivl om, at evangeliet henvender sig til fremmede folk, eftersom jødiske begreber og aramæiske ord bliver oversat og forklaret. Der er dem, der mener, at det må være Rom, fordi der forekommer en del latinismer i teksten. Bl.a. fremføres det, at selve betegnelsen 'evangelium', som

² F.eks. Jesaja kap. 35, der er gendigtet af Grundtvig i salmen *Blomstre som en rosengård* (DDS nr. 78).

er ganske påfaldende, ligefrem spiller på et andet 'evangelium', nemlig evangeliet om romernes sejr i den jødiske krig, der blev *forkyndt* i Rom i året 71. Endnu vidner Titusbuen på Forum Romanum, der blev rejst af kejser Domitian ti år senere om den betydning, romerne tillagde denne sejr. Så skulle Markusevangeliet være en form for *modevangelium* og måske ikke mindst en trøst for de romerske menigheder, der jo havde deres rødder i jødedommen. Måske er det også det, der henvises til i beretningen om Jesu ydmyge og stærkt alternative indtog i Jerusalem i forhold til Pontius Pilatus' massive magtdemonstration, når han holdt sit årlige indtog i byen.³

Andre fremhæver, at det græske sprog bærer præg af – ja, måske ligefrem er oversat efter – semitisk sprog – bl.a. indledes utroligt mange sætninger med *kai* (og), hvilket er typisk for semitisk sprog, men ikke nødvendigvis for græsk.⁴ Der forekommer også en del aramæiske ord i teksten. Dette har fået nogle til at foreslå Galilæa som oprindelsessted for evangeliet – også fordi Galilæa spiller en hovedrolle både geografisk men måske også eskatologisk. Galilæa kan opfattes som en bro mellem Israel og folkene. Guds evangelium gælder jo ikke blot jøder, men alle folk. Derfor er Galilæa så centralt for forkyndelsen – frem for Jerusalem. Det er her den opstandne Jesu tilhængere skal møde ham, som det fortælles til kvinderne i den tomme grav, og det er herfra evangeliet om Guds sejrsevangelium skal gå ud i hele verden.

Vi ved ikke, om evangeliet er skrevet i Rom eller måske i Galilæa, og vi kender ikke forfatteren, men det gør måske heller ikke så meget. Ud af Mellemøstens overflodighedshorn af fantastiske fortællinger er denne særegne jødiske fortælling om Guds kamp om mennesket imod Djævelens onde anslag nået frem til os og er kommet til at præge vores kultur, vores menneskesyn – ja, hele vores tilværelsesopfattelse, fordi mennesker igennem mange århundreder er blevet ramt af den – fascineret af den – måske også frastødt af den, men aldrig har den ladt nogen uberørt. Det synes kun at være i den allersejeste tid, at mennesker er begyndt at anse dette evangelium for temmelig ligegyldigt og intetsigende – enten fordi mennesker har vigtigere ting for i dag end at beskæftige sig med Gud og Djævelen i et sprog som ingen længere forstår, eller – og det ville Markus jo nok mene – fordi Djævelen tilsyneladende omsider har vundet kampen om mennesket.

FORTÆLLINGEN OM JESUS

Som allerede antydnet ser det ud til, at forfatteren til evangeliet har benyttet sig af den rabbiniske *midrash* metode, hvor man henter fortællingens ramme i det, vi kalder Det gamle Testamente og så udfylder denne ramme med et 'moderne' indhold. Dette kommer klart frem allerede fra starten, hvor evangelisten lader bl.a. profeten Jesaja begynde fortællingen med et citat fra Jesajabogen, der i denne sammenhæng peger på Johannes Døberen som den, der baner Herrens – dvs. Jesu - vej. Det falder jo fint i tråd med Pau-

³ Se Borg-Crossan: *The Last Week*

⁴ Prøv at læse Markusevangeliet i en af de ældre danske bibeloversættelser – f.eks. fra 1907 - som er en mere direkte oversættelse. Over 500 sætninger begynder med *Og...*!

lus' hævde af, at det evangelium, han forkynder, ikke er et nyt evangelium. Det står allerede skrevet i den hellige skrift, hvis man ellers har øjne, der kan se og ører, der kan høre.

Om der derudover har været andre kilder til rådighed for evangelisten, bliver stadig diskuteret intenst. Man har talt om en Q-kilde, der består af Jesusord – en kilde, som aldrig er blevet fundet, men som er udledt især af Matthæus- og Lukasevangeliets fællesstof, og man har selvfølgelig talt om de mundtlige overleveringer af Jesu ord og gerninger – øjenvidneberetninger eller anekdoter.

Man har hyldet det standpunkt, at evangelierne var troværdige kilder til Jesu historiske liv, hvilket bl.a. fremgik af, at de forekom ret primitive – ikke som litteratur, men som ret naive gengivelser af historiske fakta, fortalt af jævne folk og senere nedskrevet.

Dette synspunkt er dog i de senere år blevet imødegået, idet man i højere grad anser evangelierne netop som litterære og ikke mindst teologiske værker, komponeret af særdeles kompetente forfattere og teologer. Evangelierne beskriver kun tilsyneladende Jesu liv – i virkeligheden er de litterære og dramatiske udtryk for en ganske bestemt fortolkning af jødedommen – nemlig Paulus' fortolkning – en fortolkning, der vakte bitter modstand i de mere ortodokse og farisæiske – de mere nationalistiske og royalistiske – kredse af jødedommen – og efter alt at dømme også i 'modermentigheden' i Jerusalem.

Med Jerusalems og ikke mindst templets ødelæggelse i 70 og det fatale nederlag til romerne i 73 fik denne nationalistiske jødedom et voldsomt knæk, men ud af asken fra det nedbrændte tempel voksede to nye grene, nemlig på den ene side den senere kristendom, der i de nydannede *ekklesiaer* koncentrerede sig om fortolkningen af Jesus som Messias, hans død på korset og hans opstandelse, og på den anden side den rabbiniske jødedom, der i synagogemenighederne og i etablerede forskningscentre koncentrerede sig om rabbinernes udlægning af Den hellige Skrift.⁵ Begge disse grene lever og blomstrer stadig i bedste velgående, selv om de fra starten har gjort, hvad de kunne for at bekæmpe hinanden.

Denne kamp om sjælene - eller om at repræsentere den sande jødedom – fremgår allerede glimtvis af Paulus breve, ret tydeligt af det første, og helt klart af de senere evangelier – ikke mindst af Johannesevangeliet, der sandsynligvis kan dateres til o. 100. Den har altså været med til at farve indholdet i det maleri over Jesu liv, som evangelierne er udtryk for, og hvis grundfarver er hentet i det, vi måske lidt nedladende kalder 'Det gamle Testamente' – jødernes hellige skrifter.

PAULUS I EVANGELIET

Det første evangelium er først og fremmest fortællingen om Messias', Guds søns forsmædelige død på det romerske kors og litterært set helt genialt stilfærdigt antydning til

⁵ Det fortælles, at den berømte rabbiner Johanan ben Zakai flygtede fra Jerusalem under romernes belejring, gemt i en kiste. Han opsøgte den romerske general Vespasian, som lovede ham at beskytte byen Jamnia – et lærdomssæde, der senere skulle blive centrum for den nye rabbiniske jødedom under ledelse af ben Zakai. Senere flyttede centret til Galilæa (!)

sidst: et opstandelsesrygte udtalt i den tomme grav. Ingen himmelske basuner – ingen jordskælv – intet fejende flot crescendo som f.eks. hos Matthæus. Blot dette alvorlige udsagn fra en ung mand til tre forfærdede kvinder: Han er ikke her, han er opstået! Og så ebber evangeliet endda ud med, at de tre kvinder løber deres vej *uden at sige noget til nogen* – stik imod den forventede *happy end*, hvor alle bliver glade igen. Den kommer så senere i de følgende evangelier, men slutningen hos Markus gør uden tvivl det største indtryk, og på en måde bliver man suget ind i den 'ufærdige' fortælling, hvilket sikkert også er forfatterens hensigt.

Messias', Guds søns død og opstandelse er også det absolut centrale i Paulus' korsteologi. *Messias som korsfæstet!* Men på vejen til denne altafgørende begivenhed og nærmest som et forspil, inddrager forfatteren læseren i et myldrende folkeliv i og udenfor Palæstina som ramme om nogle afgørende temaer. Her udfoldes den paulinske tanke om, at evangeliet ikke er forbeholdt jøder, men er for alle, så at sige – gerasenere, syre-re, hellenere, romere osv. Og ikke mindst udfoldes tanken om, at befrielsen fra Guds dom over det forbryderiske menneske ikke sker ved hjælp af lovoverholdelse, gode gerninger, tempelkult og ofre, men i kraft af tillid og inderlig hengivenhed til Messias Jesus. 'Din tiltro – din stædige og trodsige tillid til Guds altfavnende barmhjertighed har befriet dig!' som Jesus siger igen og igen til dem, der bliver helbredt. Loven er til for menneskers skyld – som en hjælp - mennesker er ikke til for lovens skyld. Det kunne Paulus dårligt have sagt bedre.

Et andet tema i evangeliet er den barske beskrivelse af følgesvendenes fuldkomne mangel på forståelse for Jesu anliggende, men også af deres moralske svigt, dengang det gjaldt. Måske har det en dybere litterær teologisk begrundelse som beskrivelse af menneskets fremmedgjorthed i forhold til det gode og det sande, men det kan også læses som et ekko af Paulus' egen skepsis overfor 'dem, der anses for at være noget', nemlig de tolv apostle i Jerusalem, som måske endda kan identificeres med de 'superapostle' han angriber så hårdt i 2. Korintherbrev.

En af de meget få, der forstår Jesus, er en kvinde – nemlig hende, der salver hans hoved med den kostbare nardussalve. En anden er en mystisk ung mand iført linnedklæde, der optræder flere gange i evangeliet. Måske forfatteren? Måske Jesu *alter ego*? Måske endda Paulus selv? Skal hans dødeopvækkelse forstås symbolsk som en slags paulinsk omvendelse? Hans nøgenhed som en form for renhed og ægthed? Hans natlige samtale med Jesus om Guds riges mysterium. Og er det ham, der til sidst sidder inde i graven og fortæller de bestyrkede kvinder, at Jesus er opstået?

Endelig er der selvfølgelig den meget hårde behandling af farisæerne, teologerne og ypperstepræsterne i Jerusalem, der får hovedansvaret for justitsmordet på Guds søn. Gang på gang angriber de Jesu lære om frihed fra lovens og religionens tyranni. Gang på gang bliver de tilbagevist af Jesus, men til sidst lykkes det dem altså at gennemføre et af litteraturens mest berømte justitsmord.

Litteraturens, ja – ikke historiens. For som nævnt er det meget tvivlsomt, om Jesu domfældelse og omstændighederne omkring hans død er foregået som beskrevet i evangeli-

et. Dels er der klart nok hentet stof fra Det gamle Testamente til beskrivelserne – f.eks. fra Jesaja kap. 53 om Herrens lidende tjener og fra Salme 22 - og dels synes de at være bevidst motiveret af en herskende kamp om sjælene mellem paulusmenighederne og de mere jødisk prægede og dermed lovtro menigheder – og vel ikke mindst med den mere etablerede og senere rabbinske jødedom, der var stærkt præget af farisæerne.⁶ Paulus var *forhenværende* farisæer, men havde jo senere taget fuldstændig afstand fra sit tidligere liv, som han ligefrem kalder det rene affald. Det spiller måske også ind i evangeliets fordømmende holdning til farisæerne. Hvordan Jesu korsfæstelse rent faktisk er foregået kan man kun gisne om, men at den har været hård og brutal, er der ingen tvivl om.⁷

JESUS IFØLGE DET FØRSTE EVANGELIUM

Evangeliet handler om Jesus. Det første, vi får at vide om ham er, at han bliver døbt af Johannes Døberen i Jordanfloden, og allerede her får læseren at vide, at Jesus rent faktisk er Guds søn. Messias – den *rette* konge. Efter sin 'indsættelse' bliver han fristet af Satan i ørkenen – en slags urgammel initiationsrite, måske - inden han starter sin virksomhed i Galilæa som forkynder af evangeliet – det glædelige sejrskab om, at Guds rige er nær. Mesteren samler en flok følgesvende om sig fra det jævne folk, som han på et tidspunkt sender ud i landet med det gode budskab – åbenbart med en vis succes. Disse følgesvende glimrer ellers evangeliet igennem ved deres gennemførte mangel på forståelse for Jesu budskab og ved deres generelle menneskelige svigt.

Sammen med forkyndelsen af det nye liv hører ofte helbredelser af forskellig art. Lamme går, døve hører, blinde ser, spedalske renses, dæmoner uddrives – ja, døde opvækkes. Ganske som det var forudsagt i den hellige skrift.

Forkyndelsen foregår som regel i lignelser, hentet fra bondelivet, men helbredelserne er vel også en form for lignelser, der dels skal udbrede Paulus' teologi, dels fortælle læseren, hvem Jesus er, og som måske også skal fortælle om den modtagelse, hans budskab fik. Fra starten optræder nemlig modstanderne af Jesus og hans lære – farisæerne og de skriftkyndige teologer.

To bespisningsundere, en vandring på søen og magt over vind og vejr er med til at cementere – i hvert fald for læseren – hvem Jesus er. Dette kommer så også direkte frem midt i fortællingen, hvor Peter kommer til at sige, at Jesus *er* Messias. Herfra vender fortællingen sig fra successen i Galilæa og omegn mod den uundgåelige fiasko i Jerusalem, som så skal vise sig at indeholde den allerstørste sejr. Sejren over forbrydelse og straf – ja, over døden selv for alle mennesker.

⁶ Jeg kan eksempelvis sagtens forestille mig Judasskikkelsen som en fiktion, der skal hænge 'judæerne' ud – alene navnet! – Paulus kender ikke noget til nogen Judas, og i det hele taget kender han ikke noget til omstændighederne omkring Jesu domfældelse og død.

⁷ For eksempel var det meget usædvanligt at de korsfæstede blev begravet. Dels blev de hængende på korset til skræk og advarsel og til glæde for krager, hunde og rotter, og dels blev de sørgelige rester sandsynligvis bare smidt væk et eller andet sted, hvor forskellige ådselædere har taget sig af oprydningen. Man har kun fundet ét enkelt skelet af en korsfæstet af alle de mange mange tusinde - i øvrigt med naglemærker sidelæns igennem foden lige over hælbenet.

I Jerusalem går Jesus i lag med hele den herskende politiske og religiøse orden. Han gør nar ad romermagtens pomp og pragt med sit ydmyge indtog på et uberedet føl⁸ – han rydder templet for handlende – ja han så gerne templet nedlagt på grund af vanrøgt – og han går verbalt i clinch med hele den religiøse og politiske elite i selve magtens centrum.

Folkemængden lytter med glæde til ham, men det lykkes alligevel til sidst eliten – åbenbart ved hjælp af et forræderi og alment svigt fra hans nærmeste – at få Jesus ryddet af vejen. Han bliver korsfæstet af romerne, udånder på korset og bliver begravet i en klippegrav dagen før sabbatten.

Men dagen efter sabbatten ved solopgang finder nogle af kvinderne fra kredsen omkring Jesus en ung mand, der sidder inde i graven. Han fortæller, at Jesus er opstået, og at han allerede er gået tilbage til Galilæa, hvor han vil mødes med sine følgesvende. Kvinderne bliver ude af sig selv af frygt, og de flygter fra graven uden at fortælle noget til nogen.

JESU LÆRE

Jesu lære er ifølge det første evangelium et provokerende ikkevoldeligt opgør med den herskende imperiale, religiøse og politiske normalitet i samfundet, der var præget af en teokratisk, centralistisk styreform med udgangspunkt i Moseloven, Jerusalem og Rom. Et hierarkisk samfund med en ledende åndelig, økonomisk og politisk elite, der herskede uindskrænket over den brede befolkning, der til gengæld var præget af en voldsom forarmelse og gældsætning som følge af den tiltagende romanisering og urbanisering – ikke mindst i Galilæa, hvor den romerske lydkonge Herodes Antipas kørte hårdt frem med 'moderniseringen' af landet. Det er nok ikke tilfældigt, at der i løbet af tyverne opstår flere oprørsbevægelser netop i Galilæa og omegn – herunder Døberbevægelsen og Jesusbevægelsen som de ikkevoldelige eksempler.

Ind i denne situation henvender Jesus sig til den brede, undertrykte del af befolkningen (fiskere, håndværkere, toldere, kvinder og børn, slaver og fremmede) med et apokalyptisk budskab a la Johannes Døberens om at Guds rige er nært forestående, så nu er det på tide at lægge sit liv om – måske ikke så meget fra sit tidligere liv, fuld af svigt, sådan som Johannes forkyndte det, så man kunne stå rene for Gud, når han ankom i magt og væld, som fra den mere håndgribelige slavetilværelse under Rom og Jerusalem og Tiberias⁹ til et helt nyt liv her og nu – et liv, hvor økonomisk, social og menneskelig ligeværdighed var i højsædet.

Jesus samler en flok mennesker omkring sig, som han på et tidspunkt sender ud i landet med 'evangeliet' – det gode budskab om, at et helt nyt liv i frihed og ligeværdighed al-

⁸ Som en anden Klods-Hans!

⁹ Herodes Antipas nye hovedstad i Galilæa – opkaldt efter kejser Tiberius. Også Genesaret Sø synes i Johannesevangeliet at have skiftet navn til Tiberiassøen. Jf. de to byer med navnet Cæsaræa! Det siger lidt om romaniseringens og urbaniseringens effektivitet. På landet betød denne effektivisering ofte, at husmænd og fiskere måtte gå fra hus og båd på grund af en ubetalelig gæld til de storgodsejere, der så overtog de gamle familiebrug. Ofte måtte man simpelt hen sælge familien og sig selv som slaver.

lerede er begyndt – hvis man tør og vil tage del i det.¹⁰ Det var en ikkevoldelig modstandsbevægelse, der øjensynlig bredte sig i de laveste sociale lag, hvor der måske blev dannet nye små samfund a la Paulus' *ekklesiaer*.¹¹

Denne bevægelse kunne sagtens være 'historisk' – altså rent faktisk have fundet sted – men den fremgår også af evangeliet med dets kryptiske, men ikke desto mindre evidente modstand mod Rom – mod rigdommen som sådan og ikke mindst mod den religiøse elite og templet i Jerusalem. Den fremgår endvidere af den menneskelige lighedstanke, der så umisforståeligt lyser ud af evangeliet sammen med kravet om retfærdighed – Guds riges retfærdighed i modsætning til kejserens og de lokale politiske og religiøse leders uretfærdighed.

Jesu lære er dog langt fra blot en politisk-social revolution. Den forsøger først og fremmest at skabe en mentalitetsændring både i forhold til gudsopfattelsen og i forhold til menneskesynet. Det er således ifølge Jesus en fatal misforståelse at sætte Moseloven over medmennesket. Lovens essens er som hos Paulus kærlighedsbudet om at elske Gud og elske medmennesket - uden forskelsbehandling. Loven er til for menneskers skyld – ikke omvendt. Man kan således aldrig med loven i hånd undertrykke noget medmenneske, men det er just hvad tidens religiøse og politiske ledere gør. Jesu opgør er ikke mindst rettet mod det hykleri, der foregiver at være fromt og værdigt og lidenskabeligt optaget af Guds Ord og fædrenes overlevering i den hellige skrift, men som i virkeligheden rager til sig af materielle goder og privilegier på andres bekostning, hylder den bestående uretfærdighed – og oven i købet kalder den Guds vilje.

Men denne mentalitetsændring gælder også menneskets syn på sig selv. Jesus forkynder en ny værdighed og frihed til det enkelte menneske, der før følte sig underlagt umenneskelige byrder af skyld og skam. Jeg mener, det er det, de mange helbredelser først og fremmest vidner om. Hvor kejserens og religionens riger undertrykker og foragter 'taberne' i samfundet og anser dem for at være under Guds vrede og straf, oprejses de i Guds rige til hæder og ære, frihed og ligeværdighed – ja, oprejses fra død til liv.

Jesu ikkevoldelige medmenneskelige og sært grænseløse lære skildres som ubegribelig for de fleste. Ikke blot for hans modstandere, men også for hans tilhængere – ja, selv for hans nærmeste. Familien tog afstand fra hans lære, som de anså for galskab, hans følgesvende fattede intet, og folk i almindelighed flokkedes nok omkring ham, men det var vel mest for at få mad eller blive helbredt – og til sidst vendte flokken sig imod ham, som de svin, man kaster perler for, med råbet: Korsfæst ham!

Der er en klar pointe heri. Evangeliet er et glædeligt frihedsbudskab til forbryderiske mennesker. Men det betyder ikke, at mennesker dermed er blevet gode og rene menne-

¹⁰ Der er en slående lighed mellem beskrivelsen af disse udsendte vandreprædikanter og så den verdensforsagende bevægelse, som gik under navnet 'kynikerne' - en bevægelse, der var opstået i Hellas i det 4. årh. f. Kr., og som stadig var populær i Romerriget på Jesu tid. Men der er også væsentlige forskelle, og det er uden tvivl dem, evangelisten vil fremhæve gennem sammenligningen. Jf. Mk. 23.

¹¹ Et mere moderne eksempel på sådan en ikkevoldelig bevægelse er Mahatma Gandhis ashrambevægelse i det ligeledes undertrykte og forarmede Indien i begyndelsen og midten af det 20. århundrede.

sker. Tværtimod viser evangelisten, hvordan alle uden undtagelse falder igennem – selv de, som senere står som markante menighedsautoriteter. Som Paulus også siger det med et citat fra Salmernes bog: Der er ingen retfærdige – ikke én! For mennesker er det ikke muligt at stå retfærdig overfor Gud. Men så er budskabet jo samtidig, at Guds søn og menneskets søn, Jesus Messias kunne, og *hans* retfærdighed var den kærlighed og hengivenhed, der kostede ham livet. Dermed stillede han ikke blot sig selv retfærdig for Gud, men som repræsentant for hele menneskeheden – som menneskets søn – gjorde han det ufuldkomne svigtende menneske retfærdigt gennem sit fatale nederlag i kærlighedens navn. Dette er det nye i evangeliet - omvurderingen af alle normale menneskelige værdier.

- Hvordan får jeg fred med Gud? kunne man spørge. Fred med mig selv, mit liv og min død – fred med mit medmenneske?
- Gennem kamp og sejr, siger romeren og den revolutionære og hele vores moderne, amerikaniserede vinderkultur.
- Gennem visdom og indsigt, siger grækeren, filosofen, videnskabsmanden og den spirituelle.
- Ved at holde Guds bud og efterleve Guds vilje, siger jøden og den religiøse fundamentalist.
- Ved at gå i kloster, modstå det menneskelige begær og leve det enkle liv, siger katolikken, asketen og buddhisten.
- Nej! siger evangeliet. Det kan alt sammen være meget godt, men virkelig fred opnås kun gennem inderlig tillid og hengivenhed til Guds selvhengivende kærlighed. Kun ved at overgive sig tillidsfuldt til livet selv og med inderlig glæde og taknemmelighed turde hvile i sin egen magtesløshed - kun gennem denne opgivelse af sig selv kan mennesket opnå virkelig fred med Gud – med sig selv, sit liv og sin død – med sit medmenneske.

Det er klart, at sådan et afmagts budskab, der på sæt og vis sætter menneskets formåen og evige stræben ud af kraft sammen med enhver magtinstitution – politisk såvel som religiøs - må vække modstand. Det skyldes det umådelige og ifølge normal menneskelig tankegang urimelige i forkyndelsen om Jesus Messias, som bl.a. kommer til udtryk i den betingelsesløse frifindelse eller helbredelse, han strør om sig med til afmægtige mennesker. Den *ufortjente* og rent spontane *nåde*, som Paulus taler om. Dette at det er hengivenheden og barmhjertigheden, der er de afgørende kriterier for livet og for samfundet mellem mennesker fremfor lovens bogstav – fremfor den kolde eller rent juridiske retfærdighed eller statsræson, som er løsrevet fra kærligheden og dermed ifølge evangeliet er blevet *uretfærdig*. Fremfor kampen om magten.

Evangeliets Jesus står på mange måder på skuldrene af de gammeltestamentlige profeter, når han forkynder Guds sociale retfærdighed og hudfletter undertrykkerne. Men *samtidig* forkynder han frelsen eller befrielsen som en næsten ubegribelig *virkelighed*

lige her og nu i kraft af den mentalitetsændring eller den sindets forvandling (*metanoia*), Paulus også taler om, hvor mennesker uden videre opdager sig selv som gudesønner og -døtre med arveret til alt, og ikke længere ser sig selv som kejserens, kongens, godsejerens, præstens, faders eller nogen andres undersåtter og slaver – heller ikke selv om det set udefra præcis er det, de er.

Det er denne *indre åndelige forvandling*, der er så afgørende – ja, det er den, der *er* evangeliet, og det er *dén*, både Paulus og Jesus ifølge evangeliet sætter *alt* ind på at få mennesker til at hengive sig uforbeholdent til. Hvorfor? Fordi det er sådan, mennesket i virkeligheden er skabt dér inde bag alle maskerne – alle de fremmedgørende forstillinger og alle dæmonerne. Døve, blinde, lamme, spedalske, bindegale – ja, døde - går forkvaklede mennesker rundt, udstødte fra sig selv som Satans marionetter på verdensmagts bud – indtil de pludselig ved Guds nåde gennem Guds ord – og mere skal der ikke til - bliver overrumplet af evangeliet om sig selv. Det er frihedens og kærlighedens endelige hjemkomst til det førhen så kolde og forstenede menneskehjerte. Guds umådelige og ubegribelige nådeshandling, der gør nåden til livets grundsubstans – ikke blot i forhold til Gud, men også i forhold til medmennesket.

MENNESKETS SØN

Ganske særlig er evangeliets brug af begrebet '*menneskets søn*'. Man har fortolket dette begreb på mange måder – dels som Adams søn – dels som Menneskesønnen fra Daniels Bog, der skal komme på himlens skyer og holde dom over de onde magter. Men man kunne jo også tolke udtrykket som *mennesket* slet og ret.¹²

Hvis jeg skulle nævne et kristent mantra, enhver kunne gå og fundere over på sin personlige pilgrimsvandring, ville jeg først og fremmest nævne dette: *Gud blev menneske*. Det er for mig at se, både Paulus' og evangeliets mystiske hovedanliggende. Det er det store mirakel - at det guddommelige så at sige forener sig med det menneskelige, sådan som vi opfører det ved gudstjenesten - at Guds ånd forener sig med menneskets ånd, som Paulus udtrykker det – ja, at den afgrundsdybe kløft mellem den ophøjede Gud og det faldne menneske, som mange religioner – også mange kristne - lever af, er blevet opfyldt, fordi Gud blev så nærværende som lemmerne er nær ved legemet - med alt hvad det indebærer for vores liv med hinanden.

Det er det, der skaber ikke blot en helt ny gudsforestilling, men ikke mindst et helt nyt menneskesyn, hvor vi alle betragtes som konger og dronninger (dvs. frie) i Guds rige med arveret til alt – ikke i kraft af noget, vi – eller de særligt vellykkede eller privilegerede eksemplarer af os – kan stille med, men så arme og elendige forrædere vi end *forekommer* at være, blot vi hengiver os inderligt tillidsfuldt og helhjertet til tanken om, at Gud virkelig blev menneske – ja, slave - for vores skyld.

Dermed er det religiøse liv ikke længere menneskets herre, men dets tjener. Det er ikke noget, man skal underordne sig eller adlyde, som man normalt underordner sig præster

¹² Jf. udtrykket: Han er sin fars søn – dvs. sin far op ad dage (for nu at bruge et andet kryptisk billede).

og paver, templer, kirker, guddommelige love eller hellige skrifter i lydighed og ærefrygt. Nej, det er alt sammen frie *tilbud*, mennesker med løftet pande og frimodigt smilende kan gøre brug af i vores utrættelige kampe for at leve det menneskeliv, vi har det med at gøre så svært for hinanden her i magtens og dødens verden.

At Gud blev menneske, betyder en fuldkommen frihed – ja, en glædelig pligt - til at gå ind i alt, hvad dette menneskeliv har at byde på – materielt såvel som åndeligt – i tillid til at jeg har fået dette grænseløse liv for at leve det uden frygt for hverken mennesker eller guder - for fremtiden eller for døden. Med evangeliet ophører såvel samfundets *egentlige* politiske såvel som religiøse herredømme over mennesker – hvis vi altså *tør* være frie – hvis vi *vil* leve fuldt og helt i helhjertet tillid til Guds evangelium. Evangeliet selv konstaterer tørt, at det vil de færreste.

Evangeliets opgave er at vise vejen for mennesket ved at lade Gud(s søn) gå den selv. Det blev for ham en lidelsens og smertens vej, fordi 'verden' ikke vil vide af tanken om, at Gud blev menneske. Dermed falder jo hele det grundlag, samfundet er opbygget på: de gudgivne love og den gudgivne magtstruktur, der altid legitimerer en lille elites undertrykkelse og udnyttelse af mennesker. Men lidelsens vej – eller korsets vej - er frihedens og kærlighedens og opstandelsens vej – ikke blot for Jesus, men for enhver, der tør hengive sig uforbeholdent og tillidsfuldt til det nye liv med den nye frihed og ligeværdighed – sådan som han turde – uden at lade sig afskrække af konsekvenserne, som er 'denne verdens' forfølgelse og foragt.

Når Jesus kunne, kan vi også! For vi er mennesker, som han var et menneske fuldt og helt. Som han er vi menneskets søn og Guds søn i én og samme skikkelse – hvis blot vi tør være det! Dette er det chokerende og stærkt provokerende nye i Paulus' og det første evangeliums forkyndelse: En Gud, der ikke skal tilbedes med ofre og smiger, så han kan komme og redde os – en Gud, der ikke troner i hellige templer, men som hænger på et kors som det ynkeligste og dødeligste menneske - til nar for ethvert normalt hierarkisk samfund. At denne fiasko skulle være Guds søn – ja, Gud selv - det er en skandale for ethvert normalt tænkende og troende menneske.

Pointen i evangeliet er, at Guds frivillige, forsmædelige og ydmygende død som en forbryder på korset for længst var forudsagt i de hellige skrifter som den endelige kulmination på den kosmiske frelseshistorie, der begynder med skabelsen og slutter med den endelige fuldendelse, hvor alt bliver, sådan som det var Guds mening.

Derfor finder kvinderne graven tom. Fortællingen slutter ikke med Jesu død, hvad den for så vidt godt kunne som en anden opbyggelig tragedie, men den fortsætter i Galilæa, får de at vide - måske det geografiske Galilæa, som senere evangelister antager, når de arrangerer møder med den opstandne Jesus deroppe, men måske er det snarere menigheden selv, evangelisten tænker på - overalt hvor mennesker samles om Guds Ord – samles med Jesus selv. Paulus' *ekklesia* er måske Markusevangeliets Galilæa. Eller måske er Galilæa bare vores ganske almindelige menneskeliv?

Gud har med oprejsningen af Jesus både fysisk og åndeligt tilkendegivet sin ubetingede kærlighed til sin famlende og forbavsede menighed i magtens verden. Han har skabt håb om overvindelse af både den onde, magtkorrumperede og uretfærdige verden og af døden selv – håb om et sandt og helt menneskeliv i Guds rige for de hengivne, der har tillid til Guds nåde og dermed inderlig frimodighed i forhold til såvel menneskers dom som Guds straf.

Fortællingen om den opstandne Jesus er dermed et glædeligt budskab til alle ængstelige og undertrykte mennesker om, at der er håb på trods af alt, hvad der truer – på trods af al modgang – ja, på trods af vold og drab – lidelse og død. Hav blot tillid til den Guds søn og menneskets søn, der er i stand til alt, og som lever i jer – sådan som han viste det i mennesket Jesus, der besejrede sult og sygdom og galskab – ja selv døden – som tog sig af de undertrykte og udstødte og frimodigt skældte ud på den velhavende og ansete magtelite, og som til sidst – da det så allermørkest ud og alt håb var ude - stod op af graven sammen med solen den første dag i ugen. Og så var alt igen muligt!

'DEN HISTORISKE JESUS'

Men hvem var han så, denne Jesus – i virkeligheden? I de sidste par hundrede år har den teologiske forskning søgt efter ham. Denne jagt på den historiske Jesus bagved evangeliet er foregået i bølger, men det er aldrig kommet til et afgørende gennembrud, hvilket kan synes underligt nok i sig selv. Men det skyldes måske, at den teologiske forskning også ofte selv har afblæst jagten.

Oprindeligt ansås Markusevangeliet for det mest 'historiske' af de fire evangelier og samtidig det *mindst* teologiske. Men denne holdning ændredes radikalt af den formhistoriske skole, der optrådte i begyndelsen af det 20. århundrede med folk som Martin Dibelius (1883-1947) og Rudolf Bultmann (1884-1976). Forinden havde William Wrede (1859-1906) skabt røre med sin bog om Messiashemmeligheden i Markusevangeliet,¹³ hvor han argumenterer for, at Markusevangeliet ikke var historisk, men netop *teologisk* funderet, hvilket bl.a. kommer til udtryk i det historisk set besynderlige forhold, at Jesus hele tiden forsøger at skjule sin sande identitet. Dette kunne imidlertid begrundes teologisk som en forklaring på Jesu manglende anerkendelse i sin samtid.

Formhistorikerne koncentrerede sig om de mundtlige anekdoter af forskellig 'form', der åbenbart danner baggrunden for evangelierne, og som evangelisterne så at sige bandt sammen som perler på en snor. Opgaven for teologerne gik så ud på at analysere de forskellige 'former' for anekdoter om Jesus, deres '*Sitz im Leben*', som det hed m.v. Disse analyser førte til opdagelsen af visse fællestræk for forskellige anekdoter, f.eks. helbredelsesberetninger, der nok kan have forskelligt indhold, men synes at have den samme 'form'. Og hvad var det så, der skabte denne særlige form i de ældste 'førevangeliske' menigheder? Ja, det må have været de spørgsmål, disse menigheder stod overfor, og som krævede et svar fra Jesus selv, så at sige. Hvilket igen betyder, at evangelierne ikke

¹³ *Das Messiasgeheimnis in den Evangelien* 1901; 2. oplag 1913

så meget handler om en historisk Jesus som om nogle brændende spørgsmål af praktisk og etisk art, de ældste menigheder stod overfor, og som de havde søgt at besvare med mere eller mindre fiktive fortællinger om Jesus, der kunne tjene som vejledning for menighederne rundt omkring – både hvad angår indbyrdes opbyggelse og mere udadvendt mission.

Men på trods af diverse 'afblæsninger' fortsætter jagten på den historiske Jesus. Den seneste bølge – vistnok den fjerde eller femte - plæderer bl.a. ud fra studier af Dødehavsrullerne - for, at den historiske Jesus ligesom Johannes Døbereren havde forbindelse til essæerne – en religiøs sekt indenfor Jødedommen, der bl.a. levede nordøst for Det døde Hav i det område, hvor Dødehavsrullerne blev fundet i 1947. Essæerne praktiserede et klosteragtigt 'kommunistisk' fællesliv - nogle med forskellige grader af asketisk livsførelse. De holdt sig strengt til den jødiske rituelle praksis – dog undgik de dyreofrene og var skeptiske overfor tempelkulten, sådan som den blev praktiseret. Til gengæld synes der at have været tale om dåb eller renselse i vand under en eller anden form. De troede åbenbart på *sjælens* udødelighed.

Plinius¹⁴ fortæller i sin naturhistorie, at essæerne var opdelt i en praktisk afdeling og en mere kontemplativ eller terapeutisk afdeling, der især tog sig af psykiske sygdomme. Der synes at have været flere forskellige grupperinger indenfor essæerne, af hvilke én blev kaldt nazaræere (byen Nazareth i Galilæa, hvor Jesus angiveligt kom fra ifølge evangelierne, eksisterede muligvis slet ikke i det 1. århundrede), og der optræder som leder en 'Retfærdighedens Lærer', der synes at minde en del om Jesus, som han beskrives i evangelierne. Denne titel er også blevet tillagt Jesu bror Jakob (den retfærdige), der ifølge Thomasevangeliet blev indsat af Jesus selv som hans efterfølger i Jerusalem. Denne Jakob, som måske har spillet en hovedrolle i den første menigheds liv, har måske videreført den historiske Jesu oprindelige lære i den menighed i Jerusalem, der kaldte sig 'Vejen' eller 'De fattige'. En lære, som Paulus og senere Markusevangeliet øjensynligt har brudt med, så det, man i dag kalder kristendom, i virkeligheden er resultatet af et paulinsk opgør med modermenigheden under ledelse af Jakob og De tolv i Jerusalem.¹⁵ En spændende teori, men det er alt sammen spekulationer, og det skal understreges, at denne teori om forbindelsen mellem essæerne og Jesus nazareneren, som evangelisten kalder ham, ikke har megen gang på jorden blandt teologer og slet ikke i mere ortodokse, kirkelige kredse, der lægger vægt på, at evangelierne er historiske og indiskutable øjenvidneberetninger.

¹⁴ Plinius den Ældre var officer, naturhistoriker og skribent, der levede fra ca. 21 – 73 e. Kr. Han omkom formentlig af nysgerrighed ved at indånde giftige dampe i forbindelse med Vesuvs udbrud i 73 – det udbrud, der bl.a. gravede Pompeji.

¹⁵ Se f.eks. Robert Eisenmann: James, the Brother of Jesus and the Dead Sea Scrolls, der meget grundigt (1000 sider!) behandler spørgsmålet om Jakob den Retfærdige og hans forhold til Jesus og Paulus. Måske er *Jakobsbrevet* i Det nye Testamente tænkt som et stærkt indlæg vendt imod den paulinske opfattelse.

Selv har jeg også i det små søgt efter den historiske Jesus i flere årtier ud fra læsning af bl.a. Vilhelm Grønbech,¹⁶ der var den første til for alvor at rokke ved min barnetro. Jeg har været en hel del optaget af nyere amerikanske teologer som John Dominic Crossan (f. 1934), Marcus Borg (1942-2015), Bart D. Erhmann (f. 1955) og andre og også af det såkaldte Jesus Seminar under ledelse af Robert Funk (1926-2005). Jeg forstod, at der var forskel på Jesus og Kristus, som Villy Sørensen skriver – forstod, at der var forskel på den 'ægte' historiske Jesus og så den til dels konstruerede opstandne Kristus, som de første menigheder forkyndte – og jeg var stærkt tilbøjelig til at mene, at budskabet fra den 'ægte' Jesus var et ganske andet end det fra menighedens Kristus. Netop denne 'ægte' Jesus måtte kunne give et endegyldigt svar på, hvad det vil sige at være kristen – bagom alle de senere fortællinger, der bar præg af magtkampene omkring den rette lære – og også bag om Paulus. Ifølge 'amerikanerne' tog denne 'ægte' Jesus mere og mere form af en leder af en ikkevoldelig bevægelse, der kæmpede for at realisere en ny verdensorden baseret på lighed i modsætning til den herskende ulighed forårsaget af overgreb fra kejser- og kongemagt, godsejervælde og præstebedrag. En leder, der blev udsat for et groft justitsmord af magthaverne, og som netop derved opnåede kultstatus, som vi ville sige i dag. Det var sød musik i mine revolutionære ører.

Men måske er denne jagt på den historiske Jesus i virkeligheden en jagt efter tomhed. Og måske ligger der også et hemmeligt ønske om at 'tilpasse' denne 'ægte' Jesus til mine egne såre menneskelige forestillinger om, hvordan han 'bør' være – eller til de forestillinger, som lige nu er oppe i tiden. Forkæmper for menneskerettighederne, kvinderne, børnene, slaverne, socialismen f.eks. En fristelse, der tilsyneladende lurer på enhver nok så videnskabelig Jesusforskning.

I evangeliet er det underligt nok de onde ånder – dæmonerne – der straks genkender 'Guds Hellige' og truer med at afsløre ham. De helbredte hengiver sig selvfølgelig til ham i deres søgen efter nyt liv, men hans egne følgesvende lærer ham aldrig at kende – selv om de blev givet 'Guds riges hemmeligheder'. Ej heller de lærde og de kloge teologer begriber hans sande identitet – tværtimod beslutter de at slå kongen ihjel i kongens navn, så at sige. Kun ganske få gennemskuer Jesus i evangeliet: en anonym kvinde, der salver hans hoved i Bethania, og måske den mystiske unge mand, der optræder i evangeliet som en mærkelig – underligt æterisk, halvnøgen parallelfigur – måske en udstråling af Jesus selv på samme måde som den voldelige revolutionære Barabbas måske er det?

Men det er klart, at man risikerer at miste pointen i evangeliet, hvis man begynder at søge tilbage til et eller andet historisk forlæg for hovedpersonen og et eller andet bagvedliggende motiv for beskrivelsen af ham. Analyse betyder jo som bekendt opløsning – og det kan være meget godt på sine steder, men opløsningsvæsken kan også blive så stærk, så man kommer til at opløse selve det emne, man gerne ville oplyse.

¹⁶ 1873-1948. Dansk religionshistoriker. Professor ved Københavns universitet i en menneskealder. Der står en buste af ham inde i universitetsgården.

Hvorom alting er, fornemmer jeg mere og mere som jeg læser det, et underligt slør, der omgiver Jesus i Markusevangeliet. Det er, som om han nok er fysisk til stede fuldt og helt som et menneske af kød og blod, der spiser og drikker, rører ved mennesker, beder for sit liv, lider og dør, men samtidig fornemmer man hele tiden noget flygtigt, noget æterisk over manden – en sær aura, som kunstnerne jo for længst har fattet, når de skildrer Jesus enten som en meget smuk ung mand eller omgivet af en egen stråleglans eller glorie – eller begge dele. Se f.eks. Caravaggios¹⁷ dramatiske billeder af Jesus. Det er, som om han hele tiden går et lille stykke hævet over jorden eller i en ganske let forskubbet parallelverden, og det tror jeg, er en bevidst skildring fra evangelistens side – at dette *er* den historiske Jesus, så at sige. Nærmere kommer vi ham ikke – ikke uden at miste ham ganske og aldeles. Fjerner man dette evangeliske slør omkring ham, forsvinder han simpelt hen. Til gengæld er det netop sådan, som evangeliet skildrer ham, han stadigvæk er til stede i sin menighed – i det ny Galilæa i *ekklesiaen* - blot en lille smule mere æterisk, opstanden og usynlig for de fleste – men ikke desto mindre levende til stede, hvor blot to eller tre samles for at tale om ham.

Ind imellem skinner den opstandne igennem og *bliver set*, som Paulus skriver – til sidst også af et misfoster som ham selv – og som de senere evangelier beskriver det. Og som modtagelige mennesker i de seneste par tusind år indimellem har beskrevet deres møde med evangeliet som et møde med Jesus selv.

Der er noget utroligt fint og skrøbeligt over Markusevangeliets skildringer af Jesus – noget, der så let som ingenting kan gå i stykker, hvis man ligesom tramper hen over det i sin ihærdige videnskabelige eller alt for fundamentalistiske jagt på den skinbarlige sandhed – eller på sit eget drømmebillede af den sande Jesus.

Måske finder vi aldrig kernen i evangeliet gennem en videnskabelig metodisk eksegese eller en sublim litterær fortolkning, men ved at lade evangeliet selv finde os, omslutte og fylde os – ved at opgive vores umættelige trang til at kontrollere, gennemanalysere og beherske livet og historien og hinanden og i stilhed og inderlig tillid *bøje os* for evangeliet og lade det selv komme os i møde og åbne sig for os. Det handler måske slet ikke nær så meget om at kunne *begribe* evangeliet, som at turde lade sig gribe af det – tillidsfuldt hengivent. Og sådan er det måske med livet i det hele taget. I hvert fald ifølge Paulus og Markus.¹⁸

¹⁷ Michelangelo Merisi da Caravaggio. Italiensk barokmaler (1571-1610)

¹⁸ Den kendte formand for Indre Mission Vilhelm Beck (1829-1901) skal have udtalt de berømte ord: ”På knæ for Bibelen, de Herrer professorer!” Det kan godt lyde lidt bibelfundamentalistisk i forhold til den frie forskning, men man kan vel også opfatte det positivt som et krav om respekt for fortællingen som sådan – respekt for det religiøse sprog.

EVANGELIET IFØLGE MARKUS ¹⁹

Indvielsen

1. Begyndelsen på evangeliet om Jesus Messias, Guds søn, står skrevet hos profeten Jesaja:²⁰

"Se, jeg sender min engel for dit ansigt, som vil berede din vej.

En røst råber i ørkenen: bered Herrens vej, gør hans stier jævne."

Således stod Johannes Døberen²¹ frem i ørkenen og prædikede livsforvandlerende dåb til syndsforladelse. Og hele Judæa og alle fra Jerusalem kom ud til ham og blev døbt i Jordanfloden, idet de indrømmede deres fatale svigt.

Johannes var klædt i kameluld med et læderbælte om livet. Han levede af græshopper og vildhonning, og i sin prædiken sagde han:

"Efter mig kommer der én, der er stærkere end mig – én, hvis sandalrem jeg ikke er værdig til at bukke mig ned for at løse. Jeg døbte jer med vand, men han skal døbe jer med hellig ånd."

2. I de dage hændte det så, at Jesus kom fra Nazareth i Galilæa, og han blev døbt i Jordan af Johannes. Og straks da han steg op af vandet, så han himlene flænges og ånden stige ned over sig som en due. Og en stemme lød fra himlene:

*"Du er nu min søn, min elskede, i hvem jeg har velbehag."*²²

Prøven

3. Straks efter fører ånden ham ud i ørkenen, hvor han blev i fyrre dage og blev fristet af Satan.²³ Han levede sammen med de vilde dyr, men englene hjalp ham.

Forkyndelsen og kaldet

4. Efter at Johannes var blevet arresteret, kom Jesus til Galilæa, hvor han forkyndte Guds evangelium:²⁴

*"Tiden er oprundet, hvor Guds rige er kommet nær. Læg jeres liv om i tillid til hans evangelium!"*²⁵

¹⁹ I stedet for den normale kapitel- og versinddeling har jeg brugt inddelingen fra håndskriftet *Vaticanus* fra det 4. århundrede. Kapitelinddelingen stammer fra 13. årh. og versinddelingen fra 1551.

²⁰ Jesaja har givet navn til tre bøger i Det gamle Testamente – alle indeholdt i Jesajabogen.

²¹ Johannes Døberen var antagelig en af tidens mange apokalyptiske profeter, der forudså Guds snarlige indgriben i verden. Derfor kaldte han til omvendelse og anger, så man rensede og velforberejede kunne møde Gud selv. Mange mener, Johannes stod i forbindelse med Essæerbevægelsen, der levede en asketisk eremit-tilværelse i området ved Det døde Hav. Stod Jesus også i forbindelse med denne sekt? Se mere om essæerne s. 160.

²² Det er så her ved Johannesdåben, Jesus så at sige bliver adopteret af Gud som hans søn med citatet fra den gamle troningssalme. Hos Paulus skete det først ved opstandelsen – hos Matthæus og Lukas ved fødslen og ifølge Johannesevangeliet var Jesus med fra altings begyndelse.

²³ Satan - Guds modstander - kæmper evangeliet igennem mod Guds søn i forskellige skikkelser.

²⁴ *euaggelion*: sejrsbudskab eller fredsbudskab.

5. Engang han gik langs med Galilæahavet, fik han øje på brødrene Simon og Andreas, der var ved at kaste deres garn i havet. De var nemlig fiskere.

"Følg mig!" sagde Jesus til dem, "så vil jeg gøre jer til menneskefiskere!"

Og straks lod de garn være garn og fulgte ham.

Efter at have gået et lille stykke fik han øje på brødrene Jakob og Johannes, sønner af Zebedæus. De sad i båden og bødede deres garn. Straks, han kaldte på dem, forlod de deres far, Zebedæus, der sad i båden sammen med daglejerne, og de fulgtes med ham bort.

En uren ånd

6. Så kom de ind i Kapernaum. Det var sabbat, så han gik straks ind i synagogen og underviste. Og de var forbløffede over hans lære, for han underviste dem med stor autoritet og ikke som teologerne.²⁶

Mens de var i synagogen, dukkede der pludselig en mand op med en uren ånd, og han råbte og skreg:

"Hvad vil du os, Jesus, nazarener? Er du kommet for at ødelægge os? Vi ved, hvem du er, Guds hellige!"

Men Jesus truede ad ham og sagde:

"Ti stille og kom ud af manden, du urene ånd!"

Den urene ånd sled i ham, så han fik kramper, og med et højt skrig fór den ud af ham. Alle blev forfærdede og spurgte hinanden:

"Hvad er dog dette? En ny lærer med stor autoritet, så han befaler over selv de urene ånder – og de adlyder ham!" Og rygtet om ham gik straks ud overalt i hele det omliggende Galilæa.

Helbredelser i Kapernaum og hele Galilæa

Straks efter at de var kommet ud af synagogen, gik de ind i Simons og Andreas' hus sammen med Jakob og Johannes. Simons svigermor lå syg med feber, og de fortalte ham med det samme om hende. Han gik hen til hende, tog hende ved hånden og rejste hende op. Så forlod feberen hende, og hun vartede dem op.

Da det blev aften, og solen var gået ned, førte de alle de syge og dæmonbesatte hen til ham. Hele byen var samlet udenfor døren. Og han helbredte mange med forskellige sygdomme, og han uddrev mange dæmoner, men han tillod ikke dæmonerne at tale, fordi de kendte ham.

7. Meget tidligt, mens det endnu var nat, stod han op og gik ud til et ensomt sted, og dér bad han. Men Simon og de andre fulgte efter ham. Da de fandt ham, sagde de til ham:

²⁵ Kursiven fremhæver den modsætning til *Cæsars rige* og *hans* evangelium, som jeg læser ud af sætningen. Dette modsætningsforhold til Romerrigets imperiale normalitet går som en understrøm igennem evangeliet – sammen med det utilslørede modsætningsforhold til farisæernes, teologernes og tempelpresterens lovreligion.

²⁶ *grammateis* – datidens højrestede teologer. Ofte oversat med skriftkloge.

"Alle leder efter dig."

8. "Lad os gå en anden vej til nabobyerne," sagde han, "så jeg også kan prædike dér. Det er jo derfor, jeg er stået frem."

Og han kom og prædikede i deres synagoger i hele Galilæa, og han uddrev dæmonerne.

Den spedalske

Så kommer der en spedalsk²⁷ hen til ham. Han faldt på sine knæ, tryglede ham og sagde:

"Hvis du vil, kan du rense mig."

Fuld af medlidenhed strakte han hånden ud, rørte ved ham og sagde:

"Det vil jeg gerne. Bliv ren!"

Straks forlod spedalskheden ham, og han blev ren.

Men han advarede ham, idet han straks sendte ham afsted:

"Se til, at du ikke siger noget til nogen, men gå hen og vis dig frem for præsten og giv som offergave for din renselse, hvad Moses har foreskrevet, som et bevis for dem."

Men så snart han var gået, begyndte manden at prædike helt vildt og udbrede rygtet, så Jesus til sidst ikke længere kunne gå åbenlyst ind i en by, men måtte holde sig ude på ensomme steder. Her kom de så til ham alle vegne fra.

Den lamme

9. Efter nogle dage kommer han igen ind i Kapernaum og rygtet gik, at han var hjemme.

Straks samledes der så mange, så der ikke var mere plads – end ikke foran døren – mens han prædikede for dem.

Imidlertid var der nogen, der ville hen til ham med en lam, der måtte bæres af fire mand. Men de kunne ikke komme helt hen til ham på grund af folkemængden. Så fjernede de taget over det sted, hvor han stod, og da de havde fået det af, sænkede de båren ned, som den lamme lå på. Da Jesus så deres inderlige hengivenhed, siger han til den lamme:

"Mit barn, alle dine svigt er blevet tilgivet!"

Nu sad der nogle teologer, og de tænkte i deres stille sind:

"Hvorfor siger han det? Det er jo blasfemi! Hvem kan forlade synder andre end én – nemlig Gud?"

Jesus forstod med det samme i sin ånd, at de tænkte således ved sig selv, og han siger til dem:

"Hvorfor tænker I således i jeres hjerter? Hvad er nemmest at sige til den lamme her: alle dine svigt er blevet tilgivet! eller: rejs dig op, tag din bære og gå

²⁷ *lepra* – vistnok en form for smitsomt udslæt – ikke at forveksle med den dødelige spedalskhed, der angreb hele kroppen.

hjem? Men nu kan I lære, at menneskets søn²⁸ har magt til at forlade synder på jorden.”

Så siger han til den lamme:

”Jeg siger dig, rejs dig op, tag din bære og gå hjem!”

Og han rejste sig op, tog straks båret og gik ud lige forbi dem alle sammen, så de blev ude af sig selv, lovpriste Gud og sagde:

”Aldrig har vi set magen!”

Omgangskredsen

10. Atter gik han ud langs med havet, og hele folkemængden kom til ham, og han underviste dem.

Da han gik videre fik han øje på Jakob²⁹, Alfæus’ søn, der sad ved sin toldbod, og han siger til ham:

”Følg mig!”

Og han rejste sig op og fulgte ham.

11. Når han lå til bords i hans hus, hændte det, at mange ågerkarle og kriminelle³⁰ delte bord med Jesus og hans følgesvende. Dem var der nemlig mange af. Også nogle af teologerne blandt farisæerne³¹ fulgte efter ham, og når de så, at han spiste sammen med de kriminelle og ågerkarlene, sagde de til hans følgesvende:

”Hvorfor spiser han dog sammen med den slags mennesker?”

Da Jesus hørte det, sagde han til dem:

”De raske har ikke brug for læge, men det har de syge. Jeg er ikke kommet for at kalde retfærdige, men syndere.”

Om faste

12. Johannes’ og farisæernes følgesvende fastede. Og de kommer så hen og siger til ham:

”Hvordan kan det være, at Johannes’ og farisæernes følgesvende faster, men dine følgesvende faster ikke?”

”Kan brudesvendene³² faste, mens brudgommen er sammen med dem?” siger Jesus til dem, ”nej, så længe de har brudgommen hos sig, kan de selvfølgelig ikke faste. Men der kommer en tid, hvor brudgommen skal tages fra dem, og til den tid skal de faste. Ingen syr en ny lap på en gammel klædning, for at den nye lap ikke skal rive tøjet i stykker, når den krymper, så hullet bliver værre. Og

²⁸ *hyios tou anthrōpou*: menneskets søn. Enten blot udtryk for et menneske som sådan (Adams søn) eller et særligt udtryk for Messias: Menneskesønnen – jf. Daniels Bog kap. 7,13, der omtaler en vision med Menneskesønnens genkomst på Himlens skyer.

²⁹ Nogle håndskrifter siger: Levi. Jakob passer med den senere fortegnelse over følgesvendene (16).

³⁰ Egentlig toldere og syndere. Toldere blev almindeligvis anset for korrupte landsforrædere. Syndere var mennesker, der ikke overholdt Moseloven.

³¹ De afsondrede. Medlemmer af et nationalistisk religiøst parti, der anså en rigoristisk lovoverholdelse for afgørende for Israels frelse. Minder om nutidens Taliban i Islam. Paulus var farisæer.

³² Egentlig: ’brudekammerets sønner’

ingen hælder ny vin på gamle vinsække, for at vinen ikke skal sprænge vinsækkene, så både vin og sække bliver ødelagt. Nej, ny vin på nye sække!”

Om sabbatsregler

13. Engang på en sabbat gik han igennem kornmarkerne, og mens de gik, begyndte hans følgesvende at plukke kornaksene. Så sagde farisæerne til ham:

”Se der! Hvorfor gør de noget på sabbatten, som de ikke må?”

”Har I aldrig læst, hvad David³³ gjorde, dengang han kom i nød og sultede,” svarede han, ”både han og de, der var sammen med ham? Hvordan han gik ind i Guds hus (det var mens Abjatar var ypperstepræst) og spiste alterbrødene, som det ellers kun var tilladt præsterne at spise – og han gav også dem, der var sammen med ham?”

Sabbatten blev til for menneskets skyld – ikke mennesket for sabbattens skyld! Derfor er menneskets søn også herre over sabbatten.”

14. Engang kom han atter ind i synagogen. Der var der en mand med en forkrøblet hånd, og de holdt øje med ham, om han ville helbrede ham på sabbatten, så de kunne anklage ham. Så sagde han til manden med den forkrøblede hånd:

”Stil dig frem her i midten!”

”Er det tilladt at gøre godt eller gøre ondt på sabbatten,” sagde han til de andre, ”at redde liv eller slå ihjel?”

Men de tav, og han så rundt på dem med vrede, fyldt med sorg over deres hårde hjerter.

”Ræk hånden frem!” siger han så til manden.

Og da han rakte den frem, blev hans hånd helbredt.

Da farisæerne kom ud, gik de straks i samråd med herodianerne³⁴ om ham - om hvordan de kunne få ham slået ihjel.

De tolv følgesvende

15. Jesus trak sig nu tilbage til havet sammen med sine følgesvende, og en stor menneskemængde fra Galilæa og Judæa fulgte med og også fra Jerusalem, og fra Østjordanlandet. Også fra egnene omkring Tyrus og Sidon³⁵ kom en stor mængde til ham, da de hørte om, hvad han havde gjort. Og han bad sine føl-

³³ Sagnkonge med mytologisk karakter fra Israels fortid – angiveligt o. 1000 f. Kr. Beskrevet i Bibelen fra 1. Samuelsbog kap. 16 over hele 2. Samuelsbog til 1. Kongebog kap. 2. David blev anset for den udvalgte retmæssige (salvede) konge over Israels retmæssige landområde, og hans storrige fik mytologisk karakter af det herlighedsrige, Israel før eller senere ville vende tilbage til efter alle ydmygelserne og nederlagene. Når Jesus kaldes Davids søn, er det vel fordi, man tillægger Jesus rollen som genopretter af dette herlighedsrige for Israel.

³⁴ Tilhængere eller måske ligefrem medlemmer af dynastiet Herodes, der i mange år beklædte kongetronerne og ypperstepræsteembedet i Palæstina. De var indsat af romerne og dermed venligt stemt overfor – og nød godt af - samarbejdspolitikken i modsætning til farisæerne og de fleste andre jødiske religiøse og politiske bevægelser.

³⁵ Havnebyer nord for Israel i det daværende Fønicien – det nuværende Libanon

gesvende om, at en båd skulle ligge klar til ham på grund af mængden, så de ikke skulle trænges sammen omkring ham. (Han helbredte jo mange, så de pressede på for at komme til at røre ved ham - alle dem med sygdomme). Og når de urene ånder fik øje på ham, faldt de ned for ham og råbte:

"Du er Guds søn!"

Men han truede voldsomt ad dem, for at de ikke skulle afsløre ham.

Senere gik han op på bjerget og sammenkaldte dem, han selv ville, og de kom hen til ham.

16. Så udpegede han tolv, som han også kaldte udsendinge³⁶. De skulle være sammen med ham, og dem kunne han sende ud for at prædike - med magt til at helbrede de syge og uddrive dæmonerne. Ja, han udpegede de tolv, og han til-lagde Simon navnet Peter. Og det var Jakob og Johannes, Zebedæus' sønner som han gav navnet *Boanerges* (det betyder Tordensønner). Og det var Andreas og Filip og Bartholomæus og Matthæus og Thomas og Jakob Alfæus' søn og Thaddæus og Simon Kanaanæeren og endelig Judas Iskariot³⁷ - han, som senere udleverede ham.

Han er ude af sig selv!

Da han kom hjem igen, samledes folkeskaren på ny omkring dem, så de end ikke var i stand til at få sig en bid brød. Da hans familie fik nys om det, drog de ud for at få fat på ham, for de mente, at han var ude af sig selv. Også de teologer, der var kommet ned fra Jerusalem, mente, at han var besat af Beelzebul,³⁸ og at det var ved dæmonernes fyrste, han uddrev dæmonerne. Så kaldte han dem til sig og sagde til dem med en lignelse:

"Sig mig, hvordan kan Satan uddrive Satan? Hvis et rige er i splid med sig selv, så er det rige ikke i stand til at bestå, og hvis et hus er i splid med sig selv, er det hus ikke i stand til at bestå. Og hvis Satan nu har rejst sig imod sig selv og er kommet i splid, er han ikke i stand til at bestå, og så er det ude med ham.

Nej, ingen kan komme ind i den stærke mands hus og plyndre hans ejendele, med mindre han først binder den stærke mand. Først da kan han plyndre hans hus. Ja, jeg siger jer: alt vil blive tilgivet menneskenes sønner - selv bespottelser, så mange de end måtte bespotte. Men den, der bespottet den hellige ånd, vil aldrig blive tilgivet, men er skyldig i en evig forbrydelse!"

(Det var jo en reaktion på det, de sagde, om at han havde en uren ånd.)

Så dukker hans mor og hans brødre op. De står udenfor og sender bud for at kalde ham ud. Der sad en masse mennesker omkring ham, og de siger til ham:

"Se, din mor og dine brødre står udenfor. De leder efter dig."

³⁶ *apostolos*. Tolvtalet henviser måske til Israels tolv stammer. Jesus skaber et nyt folk.

³⁷ Navnet betyder sandsynligvis 'Manden fra Kerijjot' - en by i Judæa.

³⁸ Dæmonernes fyrste, Satan selv - oprindeligt forbundet med frugtbarhedsguden Baal, der var kanaanæernes Gud.

"Hvem er min mor og mine brødre?" svarede han dem.

Så så han rundt på dem, der sad i kredsen omkring ham.

"Se," sagde han, "her er min mor og mine brødre. Den, der gør Guds vilje, *det er min bror og søster og mor.*"

Lignelser om Guds rige

17. Atter engang begyndte han at undervise ved havet, hvor en stor folkemængde flokkedes om ham, så han måtte gå ombord i en båd og sætte sig ude på havet, mens hele skaren stod på stranden. Han underviste dem i lignelser om mange ting og fortalte dem bl.a. følgende:

"Hør her! Der var engang en sædemand, der gik ud for at så. Og det hændte, mens han såede, at noget faldt på vejen, så fuglene kom og spiste det. Andet faldt på klippen, hvor der ikke var meget jord, så det spirede straks, fordi det ikke havde dyb jord, men da solen stod op, blev det svedet, og fordi det ikke havde rod, visnede det bort. Andet igen faldt i tornekrat, og krattet voksede op og kvalte det, så det ikke bar frugt. Men noget faldt i den gode jord, og det bar frugt, mens det groede og voksede. Noget bar tredive gange så meget – noget tres gange – ja, noget hundrede gange så meget!"

(Den, der har ører at høre med, han skal høre efter!)

18. Senere, da folkeskaren var gået, spurgte hans nærmeste og de tolv ham ud om lignelsen, og han sagde til dem:

"Til jer er Guds riges mysterium blevet givet, men til dem udenfor bliver alt fortalt i lignelser. De har det jo med *at se og se og dog intet indse – høre og høre og dog intet fatte*, så de aldrig lægger deres liv om og får tilgivelse.

Sig mig, forstår I ikke denne lignelse? Hvordan vil I så forstå lignelser i det hele taget? Altså, sædemanden sår ordet. De, der lignes med vejen, det er dem, hvor ordet sås, og straks, de hører det, kommer Satan og snupper det ord, der blev sået i dem. På samme måde med dem, der lignes med klippen. Når de hører ordet, tager de straks imod det med glæde, men da de ikke har rod i sig og blot er overfladiske, så falder de fra ved den mindste trængsel eller forfølgelse på grund af ordet. Andre er dem, der lignes med tornekrat. Det er dem, der nok har hørt ordet, men tidens bekymringer, rigdommens bedrag og begær efter flere ting kommer ind og kvæler ordet, så det ikke bærer frugt. Men så er der dem, der lignes med den gode jord – dem, der hører ordet og tager imod det og bærer frugt – nogle tredive gange så meget, nogle tres gange – ja, nogle hundrede gange så meget!

Man tager vel ikke et lys frem for at stille det under kurven eller under sengen? Er det ikke for at sætte det på lystagen? Der er intet, som er skjult, der ikke skal komme frem i lyset – intet hemmeligt, der ikke skal komme for en dag. (Den, der har ører at høre med, han skal høre efter!)

"Hør nu efter!" sagde han også til dem. "Med det mål, I måler, skal I selv tilmåles - ja, I skal få mere. For den som har, til ham skal der gives, og den, som ikke har - ja, selv det, som han har, skal tages fra ham.

Således er det med Guds rige - som et menneske, der strør sæden på jorden. Og han sover og står op - nat følger dag - og sæden spirer og vokser. Han aner ikke hvordan. Af sig selv frembringer jorden frugt - først plante, så aks og så fuld kerne i akset. Men når kornet tilbyder sig selv, sender han straks folk ud med seglen, for høsttiden er kommet.

Hvorned skal vi sammenligne Guds rige? Eller med hvilken lignelse skal vi skildre det? Med et sennepskorn, som sås på jorden. Det er det mindste af alle sædekorn, men når det først er sået, vokser det op og bliver større end alle de fine urter og grøntsager og skyder store grene, så himlens fugle kan bygge rede i dets skygge."

Med mange af den slags lignelser talte han ordet til dem - som de nu kunne høre det. Uden lignelser talte han ikke til dem, men i enerum forklarede han det hele for sine følgesvende.

Stormen på havet

19. En dag henimod aften siger han til dem:

"Lad os tage over på den anden side."

Efter at have forladt menneskemængden, tager de med ham i båden. Der var også andre både sammen med dem. Og der rejste sig en stærk storm, så bølgerne slog ind i båden, så den snart blev fyldt med vand. Selv lå han i agterstavnen på en pude og sov. Så vækkede de ham og sagde:

"Mester!³⁹ er du da ligeglad med at vi går under?"

Han rejste sig op, truede ad vinden og sagde til havet:

"Stille nu! Fald til ro!"

Og vinden løjede af, og der blev helt stille.

"Hvorfor er I så bange?" sagde han til dem, "har I da slet ingen tillid?"

Og de blev ramt af stor frygt og sagde til hinanden:

"Hvem er dog han, at selv vinden og havet adlyder ham?"

Så kom de over til den anden side af havet - til gerasenernes⁴⁰ land.

Legion

20. Da han steg ud af båden, kom der pludselig en mand med en uren ånd hen imod ham fra klippehulerne.⁴¹ Hulerne var hans hjem, og ingen var længere i stand til at binde ham - end ikke med lænker. Mange gange var han ellers blevet bundet med sjækler og lænker, men lænkerne blev revet over og sjæklerne

³⁹ *didaskalæ* - egentlig: Lærer!

⁴⁰ Gerasa lå ca. 50 km sydøst for Galilæasøen i det nuværende Jordan. Byen, der blev genopdaget i 1806, bærer i dag navnet Jerash.

⁴¹ Egl. gravene

splittet ad, så ingen kunne tæmme ham. Nat og dag opholdt han sig i hulerne og på bjergene, og han skreg og skar sig selv med sten. Da han så Jesus langt borte fra kom han løbende og bøjede sig ned for ham, mens han råbte med høj røst:

"Hvad vil du mig, Jesus, søn af den højeste Gud? Pin mig ikke, for Guds skyld! Jeg beder dig!"

"Kom ud, du urene ånd! Kom ud af mennesket!" sagde han til ham, og spurgte: "Hvad er dit navn?"

"Legion⁴² er mit navn," svarede han, "for vi er mange."

Og han tryglede ham igen og igen om ikke at sende dem ud af landet.

Nu var der tæt på bjerget en stor flok svin, der gik og græssede, så de bad ham:

"Send os over i svinene dér, så vi kan komme ind i dem!"

Det gav han dem lov til, og da de urene ånder var kommet ud, fór de over i svinene, så flokken tumlede ned ad skrænten og ud i havet. Der var omkring to tusind svin, der således druknede i havet.

De, der passede dem, flygtede, og de fortalte om det både i by og på land.

Senere kom folk ud for at se, hvad der var sket. De kom hen til Jesus og så den dæmonbesatte – ham, der havde haft legionen – sidde fuldt påklædt og ved sans og samling. Det gjorde dem meget bange. De, der havde set det, fortalte dem så, hvordan det var gået for sig med den dæmonbesatte og om svinene. Så bad de ham om at forlade deres områder.

Da han var ved at gå ombord i båden, tryglede han, der havde været besat, ham om at måtte være sammen med ham. Det fik han ikke lov til, men Jesus sagde til ham:

"Gå hjem til dine egne og fortæl dem, hvor meget Gud⁴³ har gjort for dig – hvordan han forbarmede sig over dig."

Så han drog bort og begyndte at forkynde i Dekapolis,⁴⁴ hvor meget Jesus havde gjort for ham – og alle undrede sig.

Den døde pige

21. Da Jesus igen var kommet over til den anden side, samlede en stor folkeskare omkring ham, så han blev dér ved havet.

Nu kom en af synagogeforstanderne hen til ham – han hed Jairus. Da han fik øje på ham, faldt han ned for hans fødder, bønfuldt ham og sagde:

"Min lille datter er ved at dø. Om du dog ville komme og lægge hænderne på hende, så hun kunne blive reddet og leve!" Så gik Jesus af sted med ham, fulgt af en stor menneskemængde, der stimlede sammen omkring ham.

⁴² Betegnelsen for en romersk hærafdeling på 3-6.000 mand plus kavaleri.

⁴³ *Kyrios* – almindelig brugt betegnelse for jødernes gud Jahwe, hvis navn ikke måtte udtales. Også betegnelse for Jesus selv.

⁴⁴ Dekapolis var et forbund bestående af ti ikke-jødiske byer – de fleste i Østjordanlandet.

Der var en kvinde, der havde haft blødninger gennem tolv år, og som havde udstået meget af mange læger, så hun havde brugt alt, hvad hun ejede, uden at det på nogen måde havde hjulpet hende. Snarere var det blevet værre. Hun havde hørt om Jesus, og nu kom hun gående bagfra gennem mængden og rørte ved han tøj.

"Hvis bare jeg rører ved hans tøj, bliver jeg rask," tænkte hun.

Og straks tørrede hendes blodstrømme ind, og hun mærkede på sin krop, at hun var blevet helbredt for lidelsen. Da Jesus mærkede på sig selv, hvordan kraften pludselig forlod ham, vendte han sig om mod mængden og sagde:

"Hvem var det, der rørte ved mit tøj?"

"Du kan jo se, hvordan mængden trænger sig ind på dig," sagde hans følgesvende, "og så spørger du, hvem der rørte ved dig?"

Men han så sig omkring for at finde den, der havde gjort det.

Kvinden, der rystede og bævede, fordi hun vidste, hvad der var sket med hende, kom nu frem, faldt ned foran ham og fortalte ham hele sandheden. Så sagde han til hende:

"Kære datter, det er din egen tillid, der har helbredt dig. Gå med fred og forbliv helbredt for din lidelse!"

Mens han endnu talte, kommer de fra synagogeforstanderens hus og fortæller:

"Din datter er død! Hvorfor plage mesteren mere?" Da Jesus hørte det, sagde han til synagogeforstanderen:

"Frygt ikke! Vær blot tillidsfuld!" Og han tillod ingen at følge ham undtagen Peter og brødrene Jakob og Johannes. Så kom han til synagogeforstanderens hus. Her så han den store tumult og folk, der græd og jamrede højlydt. Idet han gik ind, sagde han til dem:

"Hvorfor al den larm og klage? Barnet er ikke dødt, hun sover kun."

Men de lo bare ad ham. Så smed han dem alle sammen ud, og han tog barnets far og mor med sig sammen med dem, der var sammen med ham og gik så ind til barnet. Og han tog barnet ved hånden og sagde til hende:

"*Talitha kumi!*" (Det betyder: Min lille pige, jeg siger dig: stå op!)

Og straks stod pigen op og gik omkring (hun var jo tolv år gammel). Øjeblikkeligt blev de fuldstændig ude af sig selv – ja, rent ekstatiske. Og han indprentede dem nøje, at ingen måtte få noget at vide om dette.

Så sagde han, at de skulle give hende noget at spise.

Mistillid

22. Derefter drog han bort derfra og kom til sin fædrene by, og hans følgesvende fulgte ham. Da det blev sabbat, tog han til at undervise i synagogen. Mange af dem, der hørte på ham blev forbløffede og sagde:

"Hvorfra har den mand dog dette? Hvad er det for en visdom, der er blevet givet ham, og hvad er det mon for undergerninger, der sker ved hans hænder. Er

det ikke bare tømreren? Marias søn - bror til Jakob og Joses og Judas og Simon? Bor hans søstre ikke her hos os?"

Ja, de blev forargede på ham.

"En profet er aldrig æreløs, undtagen i sin fædrene by," sagde han så til dem, "blandt sine slægtninge og i sit eget hjem."

Dér kunne han altså ikke udføre nogen undergerninger, bortset fra at han lagde hænderne på nogle få syge og helbredte dem.

Han undrede sig over deres mistillid.

Udsendelsen af de tolv

23. Så gik han omkring i landsbyerne og underviste. På et tidspunkt sammenkaldte han de tolv og begyndte at sende dem ud to og to, idet han gav dem magt over de urene ånder. Han formanede dem om, at de intet skulle tage med på vejen bortset fra en stav - hverken brød eller sæk eller penge i bæltet. Dog skulle de bære sandaler, men:

"I må ikke bære to kjortler!"

Og han fortsatte:

"Hvor som helst I træder ind i et hus, så skal I blive der, indtil I forlader stedet, og de steder, der ikke vil tage imod jer eller høre på jer, dem skal I forlade. I skal ryste støvet af jeres fødder som et vidnesbyrd imod dem."

Og de gik ud og prædikede, at folk skulle lægge deres liv om. De uddrev mange dæmoner og salvede mange med olie og helbredte dem.

Johannes Døberens død

24. Også kong Herodes hørte om ham, eftersom hans navn var blevet kendt, og det hed sig, at Johannes Døberen var opstået af døde, og at det var derfor, de undergående kræfter virkede i ham. Andre mente, at han var Elias, mens andre igen sagde, at han var profet eller ligesom en af profeterne. Da Herodes hørte det, sagde han:

"Ham, jeg halshuggede, Johannes - er han opstået?"

Herodes havde nemlig selv sendt nogen ud for at gribe Johannes og havde lænket ham i et fængsel på grund af sin bror Filips hustru, Herodias, som han havde giftet sig med. Johannes havde nemlig sagt til Herodes:

"Det er ikke tilladt dig at have din brors hustru!"

Derfor bar Herodias nag til ham og ønskede at slå ham ihjel, men det kunne hun dog ikke. Faktisk frygtede Herodes Johannes, fordi han vidste, at han var en retfærdig og hellig mand, så han passede godt på ham. Han lyttede gerne til ham, for når han hørte ham, kom han i tvivl om mangt og meget.

Så oprandt en særlig dag, hvor Herodes holdt en middag på sin fødselsdag for sine stormænd, hærførerne og alle spidserne i Galilæa. På et tidspunkt kom He-

rodias egen datter ind og dansede, hvilket behagede Herodes og dem, der lå til bords med ham. Og kongen sagde til pigen:

"Bed mig om hvad, du vil, og jeg skal give dig det!" Ja, han tilsvor hende ligefrem:

"Hvad end du beder mig om, så vil jeg give dig det – lige indtil det halve af mit kongerige!"

Så gik hun ud til sin mor og spurgte hende:

"Hvad skal jeg bede om?" Og hun svarede:

"Om Johannes Døberens hoved!"

Og straks skyndte hun sig ind til kongen og bad ham:

"Jeg ønsker, at du straks giver mig Johannes Døberens hoved - på et fad."

Skønt kongen blev meget ked af det, ville han alligevel ikke afvise hende på grund af sine dyre forsikringer og på grund af dem, der lå til bords med ham, så han sendte med det samme bud efter en bøddel og befalede, at han skulle bringe hans hoved. Og han gik ned og halshuggede ham i fængslet, hvorefter han kom med hans hoved på et fad og gav det til pigen. Pigen gav det så videre til sin mor.

Da Johannes' følgesvende hørte det, kom de og tog hans lig og lagde det i en grav.

Mad til alle 1

25. Nu samledes de udsendte om Jesus, og de berettede for ham om alt, hvad de havde gjort og hvordan de havde undervist. Så sagde han til dem:

"Kom med hen til et øde sted, hvor I kan være jer selv, og hvil jer lidt." (For der kom og gik jo hele tiden en mængde mennesker, så de end ikke fik tid til at spise). Så tog de bort i båden til et øde sted helt for sig selv. Men mange så dem tage af sted og genkendte dem, og fra alle byerne strømmede de sammen til fods, så de nåede frem før dem. Så da han gik i land, mødte der ham en stor menneskemængde, og han fik medlidenhed med dem, fordi de var som får, der ingen hyrde havde. Så begyndte han at undervise dem i mange ting.

Da det allerede var blevet sent, kom hans følgesvende hen til ham og sagde:

"Dette er et øde sted, og det er allerede sent. Send dem hellere bort, så de kan nå til de omliggende gårde og byer og købe sig noget at spise."

"I kan jo give dem noget at spise!" sagde han til dem.

"Skal vi gå ud og købe for to hundrede denarer⁴⁵ brød og give dem det at spise?"

"Gå hen og se efter, hvor mange brød I har," sagde han.

Da de havde undersøgt det, sagde de:

"Fem – og to fisk."

⁴⁵ Romersk sølv mønt. En denar svarede ifølge Matthæusevangeliet kap. 20 åbenbart til en arbejders dagløn.

Så bad han dem om at få alle til at sætte sig gruppevis på det grønne græs, og de satte sig i grupper på hundrede og på halvtreds. Derefter tog han de fem brød og de to fisk, så op mod himlen, takkede, brød brødene og gav dem til følgesvendene, så de kunne servere for dem.⁴⁶ Også de to fisk delte han ud til alle. Og alle spiste og blev mætte, så de kunne fylde tolv kurve med levninger – også fra fiskene.

Der var fem tusind mand, der spiste af brødene.

Om at beherske naturen

26. Umiddelbart efter nødte han sine følgesvende til at gå ombord i båden og sejle i forvejen over til den anden side – til Betsajda – mens han selv sendte mængden bort. Da han havde taget afsked med dem, gik han ud i bjergene for at bede. Da det blev aften, var båden midt ude på havet, og selv var han alene på land. Så opdagede han, at de kæmpede bravt med årerne, da vinden var stik imod, og omkring den fjerde nattevagt kommer han gående ud til dem på havet. Han ville til at gå forbi dem, men da de så ham komme gående på havet, troede de, han var et spøgelse, og de råbte og skreg. (De så ham jo alle sammen og blev forfærdede.) Men han talte straks til dem og sagde:

”Vær frimodige! Det er mig!⁴⁷ Frygt ikke!”

Så steg han ombord til dem i båden, og vinden lagde sig. Og hver og én var fuldkommen lamslåede. (De havde jo ikke fattet det med brødene, fordi deres hjerter var blevet kolde og afvisende.)

Flere helbredelser

27. Da de var kommet over til land, kom de til Genesaret, og der lagde de til. Da de steg i land fra båden, genkendte folk ham straks, så på hele egnen skyndte de sig at bære deres syge på bårer dérhen, hvor rygтет gik, at han var. Hvor end han kom ind i landsbyer eller byer, i gårdene eller på torvene, lagde de de syge og tryglede ham om blot at måtte røre ved fligen af hans tøj – og alle de, der rørte ham, de blev helbredt.

Om rent og urent

28. Farisæerne og nogle af teologerne samledes så omkring ham. De var kommet fra Jerusalem, og de opdagede nu, at nogle af hans følgesvende spiste brød med urene – det vil sige uvaskede – hænder. (Farisæerne – ja, alle judæerne – spiste jo ikke, før de omhyggeligt havde vasket hænder, idet de holdt fast i de ældstes overlevering, og når de kom fra markedet, spiste de heller ikke uden at vaske sig. Der er også mange andre traditioner, de holder fast ved som at vaske

⁴⁶ Der er en stærk parallel til Paulus' nadverberetning i 1. Korintherbrev 11, hvor Jesus også takker, 'bryder brødet' og giver det til følgesvendene.

⁴⁷ *Egå eimi* – egentlig 'jeg er'. Udtrykket spiller måske på Guds betegnelse for sig selv overfor Moses ved den brændende tornebusk: Jeg er den, jeg er! Johannesevangeliet bruger denne vending i en række udsagn, hvor Jesus taler om sig selv.

bægre og krus og kobberkander.) Nå, men farisæerne og teologerne spørger ham så:

"Hvorfor følger dine følgesvende ikke de ældstes overlevering? De spiser jo brød med urene hænder!"

"Det var rigtigt, hvad Jesaja prædikede om jer hyklere," svarede han dem. "Der står jo skrevet: *Dette folk ærer mig nok med læberne, men deres hjerter er langt borte fra mig. Forgæves dyrker de mig, når de lærer doktriner, doceret af mennesker.* I har forladt Guds bud til fordel for den menneskelige tradition."

Og han fortsatte:

"Det er vel nok smukt af jer sådan at tilsidesætte Guds bud, så I kan overholde traditionen. Moses sagde for eksempel: *'Ær din far og din mor!'* og *'Den, der forbander far eller mor, skal lide døden!'* Men I hævder, at hvis et menneske bare siger *'Korban'* (det vil sige tempelgave) til sin far eller mor om en hvilken som helst gave fra ham, som de ellers selv kunne have haft glæde af – jamen, så tillader I ham jo ikke længere at gøre noget for sin far eller mor. På den måde gør I Guds ord tomt til fordel for jeres overleverede traditioner. Og sådan gør I tit."

Han sammenkaldte igen folkeskaren og sagde til dem:

"Hør mig, alle sammen! Og prøv nu at forstå! Der findes ikke noget udenfor mennesket, der kommer ind i det og forurener det. Nej, det er det, der kommer *ud af* mennesket – det er dét, der forurener mennesket!"

(Den der har ører at høre med, han skal høre efter!)

29. Da de kom ind i huset, væk fra mængden, spurgte hans følgesvende ham ud om lignelsen. Han sagde da til dem:

"Er I da ligeså tungnemme? Begriber I ikke, at alt, hvad der udefra kommer ind i mennesket, umuligt kan forurene det? Det går jo ikke ind i hjertet på ham, men i vommen og derfra ud i lokummet." (Således anså han al mad for at være rent.)

"Det, der kommer *ud af* mennesket," sagde han så, "det er dét, der forurener. For fra menneskers hjerte udgår de onde tanker om hor, tyveri, mord, utugt, begær, ondskab, bedrag, sanselighed, misundelse, blasfemi, hovmod, dumhed. Al denne ondskab kommer *ud indefra* og dét forurener mennesket."

En pågående fremmed

30. Så brød han op derfra og drog til egnen omkring Tyrus. Når han gik ind i et hus, ville han ikke have, at nogen vidste det, men han kunne ikke skjule sig. Tværtimod var der en kvinde, hvis lille datter havde en uren ånd, og straks hun hørte om ham, kom hun og faldt ned for hans fødder. Denne kvinde var græker, syrisk fønisker af afstamning, og hun bad ham om at uddrive dæmonen af hendes datter. Han svarede hende:

"Lad først børnene blive mætte. Det dur jo ikke at tage børnenes brød og kaste det for hundene."

"Men Herre!" svarede hun, "hundene under bordet, spiser jo dog af børnenes krummer."

Så sagde han til hende:

"Fordi du svarede sådan, så gå blot. Dæmonen har forladt din datter."

Da hun kom hjem, fandt hun sin datter kastet omkuld på sengen, og dæmonen var væk.

Effata

31. Så forlod han igen egnene ved Tyrus. Han kom igennem Sidon til Galilæahavet midt igennem Dekapolis' egne. Her førte de en døv, som også dårligt kunne tale, hen til ham, og de bønfuldt ham om at lægge hånden på ham. Han tog ham så afsides, bort fra mængden, puttede sine fingre i hans ører, spyttede og rørte ved hans tunge. Så så han op mod himlen, sukkede dybt og sagde:

"*Effata!*" (Det betyder: Luk dig op!)

Straks åbnedes hans ører, og hans tungebånd blev løsnet, så han kunne tale rent. Og han pålagde dem, ikke at sige det til nogen, men jo mere han pålagde dem, desto mere udbredte de rygten.

De var selvfølgelig ovenud forundrede og sagde:

"Han har gjort fantastiske ting. Han får de døve til at høre og stumme til at tale."

Mad til alle 2

32. I de dage skete det igen, at en stor menneskemængde var samlet, uden at de havde noget at spise, så han kaldte følgesvendene til sig og sagde til dem:

"Jeg har medlidenhed med folk, for nu har de været sammen med mig i tre dage, og de har ikke noget at spise. Hvis jeg sender dem sultne hjem, falder de vel om på vejen. Nogle af dem kommer jo langvejs fra."

"Hvorfra skulle nogen kunne skaffe brød nok til dem på dette øde sted?" svarede hans følgesvende ham.

"Hvor mange brød har I?" spurgte han dem

"Syv," svarede de. Så bad han folk om at sætte sig på jorden, og han tog de syv brød, takkede, brækkede dem i stykker og gav dem til sine følgesvende, så de kunne servere dem, og de gav dem til mængden. De havde også nogle få småfisk. Dem velsignede han og sagde, at de også skulle serveres. Og de spiste og blev mætte, og de kunne fylde godt og vel syv store kurve med levninger.

Der var omkring fire tusinde.

Så sendte han dem bort.

33. Kort efter gik han ombord i båden sammen med sine følgesvende og kom ind i Dalmanutaområdet.⁴⁸ Her kom farisæerne ud og begyndte at diskutere med ham, og de fristede ham ved at bede om et tegn fra himlen fra ham. Han sukkede dybt i sin ånd og sagde:

"Hvorfor søger denne generation tegn? Nej, jeg kan godt sige jer: ⁴⁹ der skal ikke gives denne generation noget tegn!"

34. Så forlod han dem og gik på ny ombord og tog over på den anden side. De havde i øvrigt glemt at tage brød med, så de havde kun et enkelt brød med i båden. Nu formanede han dem:

"Vogt jer for farisæernes surdej og også for herodianernes' surdej."

Men de sad bare og diskuterede indbyrdes om, at de ikke havde brød med. Da han opdagede det, sagde han til dem:

"Hvorfor i alverden bekymrer I jer om, at I ikke har brød med? Fatter I endnu ikke noget? Begriber I ingenting? Er jeres hjerter da hårde som sten? Har I øjne i hovedet og ser intet? Har I ører og hører intet? Husker I slet ingenting? Dengang jeg brækkede de fem brød i stykker til de fem tusind, hvor mange kurve fulde af levninger samlede I da sammen?"

"Tolv," svarede de.

"Og dengang med de syv til de fire tusinde, hvor mange store kurve med levninger samlede I da sammen?"

"Syv."

"Har I endnu ikke fattet noget som helst?"

Den blinde 1

35. Så kommer han til Betsajda.⁵⁰ Her leder de en blind hen til ham og bønfaller ham om at røre ved ham. Han tog så den blinde ved hånden og førte ham ud af landsbyen. Så spyttede han på hans øjne, lagde hænderne på ham og spurgte:

"Kan du se noget?"

Han så op og sagde:

"Jeg ser menneskene - de ligner omvandrende træer."

Så lagde han igen hænderne på hans øjne. Så åbnede han øjnene og nu var han helbredt og så alt klart. Men han sendte ham hjem og sagde:

"Du må ikke gå ind i landsbyen!"

⁴⁸ Ukendt by, der kun nævnes her i hele den antikke litteratur. I den samme fortælling i Matthæusevangeliet (Mt. 15,39ff) kaldes byen Magadan eller Magdala, der er kendt bl.a. som Maria Magdalenes hjemby. I 2013 fandt arkæologer en hidtil ukendt større by på nordvestkysten af Genesarethsøen ikke langt fra Magdala, som måske kunne være identisk med Dalmanutha. Andre mener, at byen aldrig har eksisteret, men at navnet på en eller anden måde refererer til en romersk invasion af Galilæa under Den jødiske Krig (66-70), der fandt sted lige før evangeliets affattelse. Jf. fortællingen om Legion i kap. 5.

⁴⁹ Egentlig står der *amen*, og måske burde det aramaiske ord slet ikke oversættes, hvad evangelisten jo heller ikke gør, men af hensyn til det sproglige flow har jeg alligevel valgt generelt at oversætte det med 'ja', hvor det står i begyndelsen af en sætning.

⁵⁰ Endelig!

Hvem er jeg?

36. Nu kom Jesus og hans følgesvende ud i landsbyerne omkring Cæsaræa Filippi.⁵¹ Mens de var på vej, spurgte han sine følgesvende:

"Hvem siger folk egentlig, jeg er?"

"Johannes Døberen," svarede de. "Andre siger Elias. Andre igen mener, at du er én af profeterne."

"Men I" spørger han så, "hvem mener I, at jeg er?"

"Du er Messias!"⁵² svarede Peter ham.

Men han advarede dem om, at ingen måtte sige noget om ham.

Om den forestående død 1

Så begyndte han at belære dem om, hvordan menneskets søn nødvendigvis skulle lide meget - hvordan han ville blive forkastet af de ældste og ypperstepræsterne og teologerne, blive dræbt, men opstå efter tre dage. Ja, han sagde det ligeud.

Så tog Peter ham til side og begyndte at irettesætte ham. Men han vendte sig om, og mens han så på sine følgesvende, skældte han Peter ud og sagde:

"Gå din vej, Satan! For du tænker ikke på, hvad der er Guds, men kun på det, der er menneskeværk!"

Så sammenkaldte han folkeskaren sammen med sine følgesvende og sagde til dem:

"Hvis nogen virkelig vil følge mig, så må han fornægte sig selv, tage sit kors på sig og så følge mig. For den, der ønsker at redde sit liv,⁵³ mister det, men den, der vil miste sit liv for evangeliets skyld, skal redde det. Hvad gavner det vel et menneske at vinde hele verden, hvis han mister livet ved det? Ja, hvad kan et menneske give i bytte for sit liv? Hvis nogen i denne skændige og forbryderiske generation skammer sig over mig og mine ord, så vil menneskets søn også skamme sig over ham, når han kommer i sin fars herlighed sammen med de hellige engle."

"Det kan jeg sige jer," sagde han også til dem, "der er nogle af dem, der står her, som ikke skal smage døden, før de ser Guds rige oprinde med stor kraft!"

Et himmelsk syn

37. Seks dage senere tog Jesus Peter, Jakob og Johannes med sig og førte dem op på et højt bjerg, hvor de var helt alene. Så blev han forvandlet for øjnene af dem. Hans klæder blev så skinnende hvide, som ingen blegemand på jorden kan gøre klæder hvide. Nu viste Elias sig for dem sammen med Moses, og de talte med Jesus.

⁵¹ Byen ligger i de nuværende Golanhøjder. Oprindeligt hed byen Paneas til ære for naturguden Pan, der blev dyrket her omkring en af Jordanflodens kilder. Herodes den Stores søn Filip (reg. 4 f. Kr. – 34 e. Kr.) opkaldte byen efter Cæsar og sig selv som led i den almindelige romanisering. I dag hedder byen Baneas.

⁵² *hó kristós*

⁵³ *psykæ* – kan også oversættes: 'sjæl'.

Så brød Peter ind og sagde til Jesus:

"Rabbi,⁵⁴ her er godt at være. Lad os bygge tre telte – til dig, til Moses og til Elias." (Ja, han anede ikke, hvordan han ellers skulle reagere – de var jo skrækslagne.)

Nu kom der er sky og overskyggede dem, og en stemme lød fra skyen:

"Dette er min søn, min elskede. Hør på ham!"

I det samme, da de så sig omkring, så de ingen andre end Jesus alene, sammen med dem selv.

Da de gik ned af bjerget, befalede han dem ikke at fortælle til nogen, hvad de havde set, før menneskets søn var opstået fra de døde. Det ord bed de mærke i, og de spurgte hinanden om, hvad det mon vil sige at han skulle opstå fra de døde. Derfor spurgte de ham:

"Teologerne siger ellers, at Elias først skal komme?"

"Ja, Elias kommer først og genopretter alle ting," sagde han, "men hvordan er der skrevet om menneskets søn? At han skal lide meget og regnes for intet! Men jeg siger jer: Elias er allerede kommet,⁵⁵ og de gjorde med ham, som de ville, ganske som der er skrevet om ham."

Den epileptiske søn

Da de nærmede sig følgesvendene, så de en stor flok mennesker omkring dem og nogle teologer, der diskuterede med dem. Hele flokken blev ude af sig selv, da den fik øje på ham, og de løb hen og hilste ham. Så spurgte han dem:

"Hvad er det, I diskuterer med dem om?"

En fra skaren svarede ham:

"Mester, jeg har bragt min søn til dig. Han har en ånd, der gør ham stum. Når den griber ham, kaster den ham om, så han fråder og skærer tænder og besvimer. Jeg har bedt dine følgesvende, om de ville drive den ud, men det magtede de ikke."

"Oh, du utro og forkvalede generation!" svarede han dem, "hvor længe skal jeg være hos jer? Hvor længe skal jeg holde jer ud? Kom med ham!"

Så førte de ham hen til ham. Da ånden fik øje på ham kastede den straks drengen omkuld i kramper, så han lå på jorden og rullede omkring og frådede. Han spurgte så hans far:

"Hvor længe har han haft det sådan?"

"Fra barndommen af," svarede han. "Mange gange kaster den ham både i ild og vand for at gøre det af med ham. Men hvis du kan gøre noget, så hjælp os, Herre! Hav medlidenhed med os!"

"Hvad skal det sige?" sagde Jesus til ham, "hvis du kan! Alt er muligt for den, der blot har tillid!"

⁵⁴ Transskribering af det hebraiske רַבִּי, der betyder 'min (højtærede) lærer'. Denne tiltaleform findes kun i Markusevangeliet og i Johannesevangeliet.

⁵⁵ I skikkelse af Johannes Døberen?

Straks skreg barnets far:

"Jeg *har* tillid! Hjælp mig på trods af min mistillid!"

Da Jesus nu så, at flokken stimlede sammen, truede han af ånden og sagde til den:

"Stumme og døve ånd! Jeg befaler dig: kom ud af ham og bryd ikke mere ind i ham!"

Skrigende og med mange kramper fór den ud, så han blev som et lig. Mange mente ligefrem, at han var død. Men Jesus tog ham ved hånden og rejste ham op.

38. Da de var kommet ind i et hus spurgte hans følgesvende ham i enerum:

"Hvorfor magtede *vi* ikke at uddrive den?"

"Den slags kan ikke komme ud ved andet end ved bøn!" svarede han dem.

Om den forestående død 2

39. Derfra gik de så videre gennem Galilæa, og han ønskede ikke, at nogen skulle vide det. Som sagt belærte han sine følgesvende om, at menneskets søn skulle udleveres og komme i menneskehænder. De ville slå ham ihjel, men efter at være blevet dræbt, ville han opstå efter tre dage. Men de forstod ikke, hvad han sagde, og de var bange for at spørge ham.

Om at være størst

40. Så kom de til Kapernaum. Da han var kommet hjem, spurgte han dem:

"Hvad var det, I gik og diskuterede på vejen?"

Men de tav, for på vejen havde de diskuteret, hvem der var den største. Så satte han sig ned, kaldte de tolv sammen og sagde til dem:

"Hvis nogen ønsker at være den første, må han blive sidst af alle - ja, alles tjener. Og han tog et barn og stillede det midt iblandt dem. Så tog han det i sine arme og sagde til dem:

"Den, der tager imod ét af disse småbørn i mit navn, tager imod mig, og den, der tager imod mig, tager ikke blot imod mig, men imod ham, der udsendte mig.

"Mester," sagde Johannes, "vi så én, som ikke følger os, der uddrev dæmoner i dit navn, og vi forbød ham det, fordi han ikke følger os."

"I skal ikke forbyde ham det," sagde Jesus, "for der findes ingen, der gør undere i mit navn, som er i stand til lige efter at tale ondt om mig. Og enhver, som ikke er imod os, er for os. Enhver, der giver jer et bæger vand at drikke i mit navn, fordi I tilhører Messias - ja, jeg siger jer: han skal ikke gå glip af sin løn. Men enhver, der får én af disse tillidsfulde små til at falde fra, for ham var det bedre, om der blev lagt en tung møllesten om halsen på ham, og han blev kastet i havet.

Hvis din hånd, får dig til at falde fra,⁵⁶ så hug den af. Det er bedre for dig at gå forkrøblet ind til livet end at gå bort til *Gehenna*⁵⁷ (til den uudslukkelige ild) med begge hænder i behold. Og hvis din fod får dig til at falde fra, så hug den af. Det er bedre for dig at gå lam ind til livet end at blive kastet ned i *Gehenna* med begge fødder i behold. Og hvis dit øje får dig til at falde fra, så riv det ud. Det er bedre for dig at gå enøjet ind i Guds rige end at blive kastet ned i *Gehenna* med begge øjne i behold – der, *hvor deres orm aldrig dør, og hvor ilden aldrig slukkes!* Ja, dér skal enhver saltes med ild! Salt er en god ting, men hvis saltet bliver usalt, hvad vil I så styrke det med? Vær salt i jer selv – og hold så i øvrigt fred med hinanden!”

Om skilsmisse

41. Så brød han op derfra og kommer ind i Judæa på den anden side af Jordan. Igen stimler folkemængden sammen omkring ham, og som sædvanlig underviste han dem. Så kom farisæerne hen til ham og spurgte for at prøve ham, om det er tilladt for en mand at skille sig fra sin hustru. Han svarede dem:

”Hvad har Moses befalet jer?”

”Moses har tilladt at sende hende bort med et skilsmissebrev,” svarede de.

”Det var på grund af jeres hårde hjerte, han skrev dette bud til jer,” sagde Jesus, ”men fra skabelsens begyndelse skabte han dem som mand og kvinde. Derfor forlader en mand sin far og mor, så de to kan blive ét kød. De er altså ikke længere to, men ét kød. Så hvad Gud har sammenføjet, skal et menneske ikke adskille.”

Da de igen var hjemme, spurgte følgesvendene ham om det samme, og han sagde til dem:

”Enhver, der skiller sig fra sin hustru og gifter sig med en anden, bedriver hor imod hende, og hvis hun selv har skilt sig fra manden og giftet sig med en anden, bedriver *hun* hor.”

De bragte også nogle små børn til ham, for at han skulle røre ved dem, men følgesvendene truede ad dem. Da Jesus så det, blev han vred og sagde til dem:

”Lad de små børn komme hen til mig! Det må I ikke forhindre dem i. Guds rige tilhører netop sådan nogle som dem. Ja, jeg siger jer: Hvis I ikke tager imod Guds rige ligesom et lille barn, kommer I slet ikke ind i det!”

Bagefter tog han dem i sine arme, lagde hænderne på dem og velsignede dem.

Om rigdom og efterfølgelse

42. Da han gik videre på sin vej, kom der én løbende, knælede ned for ham og spurgte:

⁵⁶ *skandalizæ*: skandaliserer – bringer til fald – forarger. Egentlig: fanger i fælden.

⁵⁷ Transskribering af det hebraiske גהנום, der egentlig henviser til Hinnoms Dal i nærheden af Jerusalem. Her ofrede både kong Akaz og hans sønnesøn kong Manasse ifølge 2. Krønikebog deres uægte børn, hvilket forlenede dalen med en slem forbandelse. Der kan have været tale om direkte børneofringer i form af afbrændinger. Et pinestød for de skyldige efter døden i stil med de kristnes Helvede.

"Gode Mester! Hvad godt skal jeg gøre, for at jeg kan arve evigt liv?"⁵⁸

"Hvorfor kalder du mig god?" spurgte Jesus ham, "det er der kun én, der er – nemlig Gud! Men du kender vel budene: *Du må ikke slå ihjel - du må ikke bedrive hor - du må ikke stjæle - du må ikke afgive falsk vidnesbyrd - du må ikke bedrage - ær din far og mor.*"

"Mester, alle dem har jeg holdt fra min ungdom af," sagde han.

Jesus så på ham, fattede kærlighed til ham og sagde:

"Én ting mangler du: gå hjem og sælg alt, hvad du har og giv det til de fattige. Så har du en skat i himlen. Og kom så og følg mig!"

Men de ord blev manden ked af at høre, og han gik bedrøvet bort, for han var meget rig. Så så Jesus rundt på dem og sagde til sine følgesvende:

"Hvor er det svært for de rige at komme ind i Guds rige!"

Følgesvendene blev forundrede over hans ord, men Jesus svarede igen ved at sige til dem:

"Kære børn! Hvor er det svært for dem, der satser på rigdom, at komme ind i Guds rige. Det er lettere for en kamel at komme igennem et nåleøje end for en rig at komme ind i Guds rige."

Nu blev de fuldstændig forbavsede og sagde til hinanden:

"Hvem kan så blive reddet?" Jesus så på dem og sagde:

"For mennesker er det umuligt, men ikke for Gud. For Gud er alting jo muligt."

Peter kom frem og sagde til ham:

"Hør her, vi har forladt alt for at følge dig."

"Ja," svarede Jesus, "jeg kan godt sige jer: der er ingen, der har forladt hjem, brødre og søstre, mor og far eller børn eller marker for min eller for evangeliets skyld, som ikke skal få det hundrede gange tilbage – her og nu i denne tid både hjem og brødre og søstre, mødre og børn og marker – dog sammen med forfølgelser – og i den kommende æon evigt liv. Men mange af de første skal blive de sidste, og de sidste de første."

Om den forestående død 3

De var på vejen, der fører op til Jerusalem, og Jesus gik i forvejen. De var forfærdede, og de, der fulgte med var bange. Så tog han igen de tolv til side, og begyndte at fortælle dem om, hvad der snart skulle ske med ham:

"Se, vi går op til Jerusalem, hvor menneskets søn skal overgives til ypperstepræsterne og teologerne. De skal dømme ham til døden og overgive ham til folkene. De vil håne ham og spytte på ham, de vil piske ham og slå ham ihjel, og så efter tre dage skal han opstå."

⁵⁸ *zâæn aiânion* – egentlig: æonernes liv.

Den unge mand

Så kom de ind i Bethania. Der var der en kvinde, hvis bror var død. Hun kom hen og faldt på knæ for Jesus og sagde til ham:

"Davids søn, forbarm dig over mig!" Men følgesvendene truede ad hende. Så blev Jesus vred og gik med hende ind i haven, hvor graven var, og straks hørtes fra graven et højt skrig. Jesus gik nærmere og fjernede stenen fra gravens åbning. Han gik straks ind, hvor den unge mand var, strakte hånden ud og rejste ham op ved at gribe hans hånd. Men da den unge mand så ham, fattede han kærlighed til ham og begyndte at bede ham om at måtte være sammen med ham. Så gik de ud af graven og kom til den unge mands hjem, for han var rig.

Efter seks dage befalede Jesus den unge mand at komme,⁵⁹ og da det var blevet aften, kommer den unge mand til ham kun iført et linnedklæde.⁶⁰ Den nat blev han hos ham, mens Jesus underviste ham i Guds riges mysterium.

Så brød han op derfra og vendte tilbage til den anden side af Jordan.⁶¹

Om magtbegær

Nu kom Jakob og Johannes – de to Zebedæussønner – hen og sagde til ham:

"Mester, vi vil gerne have, at du gør for os, hvad vi beder om."

"Hvad ønsker I, at jeg skal gøre for jer?" spurgte han dem.

"Giv os lov til, at vi må sidde, den ene ved din højre hånd og den anden ved din venstre i din herlighed," sagde de.

"I ved ikke, hvad I beder om," sagde Jesus. "Kan I drikke det bæger, jeg drikker? Kan I døbes med den dåb, jeg døbes med?"

"Ja, vi kan!" svarede de ham.

"I skal drikke det bæger, jeg drikker, og I skal døbes med den dåb, jeg er døbt med," sagde Jesus, "men pladsen ved min højre eller venstre hånd, er det ikke op til mig at give. Den gives til dem, den er bestemt til."⁶²

Da de ti andre hørte det, blev de vrede på Jakob og Johannes. Så kaldte Jesus dem sammen og sagde til dem:

"I ved, at de, der synes at herske over folkene, udøver deres herredømme over dem, og de store iblandt dem udøver myndighed over dem. Sådan skal det ikke være iblandt jer. Nej, den, der ønsker at blive stor iblandt jer, skal være jeres tjener, og den, der ønsker at være den første, skal være alles slave. Menneskets

⁵⁹ *epetaxen autâ* – egentlig blot: befalede han ham.

⁶⁰ Fint klæde af hør. Det optræder flere steder i evangeliet.

⁶¹ Dette afsnit blev angiveligt fundet i 1958 i klostret Mar Saba sydvest for Jerusalem som en afskrift af et brev fra Clemens af Alexandria (150-ca.215), der citerer stedet her og endnu et indskud midt i vers 46. Om disse afsnit hører til et oprindeligt Markusevangelium, eller om der er tale om et simpelt falskneri fra en i øvrigt velrenommeret teologs (Morton Smith's) side, er blevet diskuteret lige siden, men de udfylder i hvert fald nogle tomrum i teksten, og de giver for så vidt god mening – og ikke mindst en vis spænding! - til evangeliet som helhed. Fortællingen minder ikke så lidt om Lazarus' opvækkelse i Johannesevangeliet kap. 11.

⁶² Henviser måske til røverne, der blev korsfæstet side om side med Jesus.

søn kom jo heller ikke for at blive opvartet, men for selv at tjene og for at give sit liv som løsepenge for mange.”

Den blinde 2

43. Så kom de ind i Jeriko. Der var søsteren til den unge mand, som Jesus elskede. Også hans mor og Salome var der. Men Jesus tog sig ikke af dem.⁶³ Da han gik ud af Jeriko sammen med sine følgesvende og en stor menneskemængde, sad Timæus' søn (Bartimæus) – en blind tigger, ved vejsiden. Da han hørte, at det var Jesus, nazareneren, begyndte han at råbe højt:

”Davids søn! Jesus! Forbarm dig over mig!”

Mange truede ham til at være stille, men han råbte blot endnu højere:

”Davids søn! Forbarm dig over mig!”

Nu standsede Jesus op og sagde, at de skulle kalde på ham. Og de kaldte på den blinde og sagde til ham:

”Vær frimodig! Rejs dig op! Han kalder på dig!” Så kastede han sin kjortel fra sig, sprang op og kom hen til Jesus.

”Hvad ønsker du, at jeg skal gøre for dig?” spurgte Jesus ham.

”Herre! *Rabbi!* At jeg kunne se.”

”Gå kun!” sagde Jesus, ”din egen tillid har helbredt dig.”

Og straks kunne han se, og han fulgtes med ham på vejen.

Jesu indtog i Jerusalem

44. Da de nærmede sig Jerusalem ved Bethfage og Bethania, ikke langt fra Olivenbjerget, sendte han to af sine følgesvende af sted med ordene:

”Gå ind i landsbyen derhenne. Så snart I kommer ind i den, finder I et føl, der står bundet, og som intet menneske endnu har siddet på. Løs det og kom med det. Hvis nogen spørger jer, hvorfor I gør det, skal I sige: Herren har brug for det, men han sender det straks tilbage hertil.”

De gik så af sted og fandt føllet, der stod bundet ved en dør udenfor på gaden, og de løste det. Nogle af dem, der stod der, sagde så til dem:

”Hvad laver I? Løser I føllet?” Men de sagde det, som Jesus havde sagt, og så fik de lov. Så førte de føllet hen til Jesus. De lagde deres kapper på det, og så satte han sig op på det. Mange lagde nu deres kapper på vejen, mens andre skar grene af fra markerne. Både de, der gik foran, og de, der fulgte efter, råbte:

”*Hosanna!*⁶⁴ Velsignet være han, som kommer i Herrens navn! Velsignet være vor far, Davids kommende rige! *Hosanna* i det højeste!”

Så kom han ind i Jerusalem – ind i templet. Da han havde set sig omkring over det hele, og da det allerede var sent, gik han ud til Bethania sammen med de tolv.

⁶³ Egentlig: tog ikke imod dem. Disse to sætninger er omtalt i den foregående note.

⁶⁴ Transskribering af det hebraiske *הוֹשִׁיעָה נָא* (hoshiah nah), der betyder: Frels, Herre!

Figentræet og udrensningen i templet

45. Næste dag, da de kom ud af Bethania, blev han sulten. Da han så et figentræ med blade i det fjerne gik han derhen i håbet om at finde noget på det. Men da han kom derhen, fandt han ikke andet end blade, for det var ikke figentid. Så sagde han til det:

"Aldrig i evighed skal nogen mere spise frugt af dig!"

Det hørte hans følgesvende.

Så kom de ind i Jerusalem. Da de kom ind i templet begyndte han at smide dem ud, der solgte og købte i templet, og han væltede vekselernes borde og duehandlernes stole, og han tillod ikke, at nogen bar ting og sager igennem templet. Han skældte dem ud og sagde:

"Står der ikke skrevet: *Mit hus skal være et bedehus for alle folkene?* Men I har gjort det til et tilflugtssted for røvere!" Det hørte ypperstepræsterne og teologerne, og de undersøgte, hvordan de kunne slå ham ihjel. De frygtede ham nemlig, fordi hele mængden var forundret over hans belæring.

Da det blev aften, gik han ud af byen.

46. Da de gik forbi det næste morgen, så de, at figentræet var visnet fra roden af. Så kom Peter i tanke om det og sagde til ham:

"Rabbi, se! Det figentræ, du forbandede, er visnet!"

"I skal have tillid til Gud!" svarede Jesus ham. "Ja, jeg siger jer: enhver, der siger til dette bjerg: ryk dig op og kast dig i havet, og som ikke tvivler i sit hjerte, men har tillid til, at det, han siger, sker – det sker for ham! Derfor siger jeg dette til jer: hav tillid til at I opnår alt, hvad I beder om og ønsker jer – så får I det. Men når I står og beder, så tilgiv, hvis I har noget imod nogen, så også jeres far i himlene kan tilgive jer jeres overtrædelser."

Jesu autoritet

Så kom de igen til Jerusalem. Og mens han gik omkring i templet kom ypperstepræsterne, teologerne og de ældste hen til ham og spurgte:

"Med hvilken autoritet gør du dette? Hvem har givet dig lov til det?"

"Jeg vil spørge jer om en ting," svarede Jesus, "og hvis I svarer mig, vil jeg også fortælle jer, med hvilken autoritet, jeg gør disse ting: Johannes' dåb, var den fra himlen eller fra mennesker? Svar mig på det!"

De drøftede det indbyrdes og sagde:

"Hvad skal vi sige? Siger vi fra himlen, siger han bare: Hvorfor havde I så ingen tillid til ham? Men hvis vi siger fra mennesker..." (De frygtede jo menneskemængden, for alle anså Johannes for at være en profet.)

"Vi ved det ikke!" svarede de Jesus.

"Så fortæller jeg heller ikke jer, med hvilken autoritet, jeg gør dette," sagde Jesus.

De onde forvaltere

Så gik han i gang med at tale til dem i lignelser:

”Der var en mand, der plantede en vingård. Han satte hegn op omkring den, gravede en perse og byggede et tårn. Så lejede han den ud til forvaltere og rejste bort. Da tiden kom, sendte han en slave til forvalterne, så han kunne få sit udbytte af høsten fra vingården. Men de greb ham, slog ham og sendte ham tomhændet bort. På ny sendte han en anden slave til dem, men ham slog de i hovedet og ydmygede ham. Han sendte så en anden, og ham dræbte de. Sådan gik det mange andre – nogle slog de, andre slog de ihjel. Han havde nu én tilbage – en elsket søn. Han sendte han til sidst til dem, idet han tænkte:

”De vil respektere min søn.”

Men disse forvaltere sagde til hinanden:

”Det her er arvingen. Kom, lad os slå ham ihjel, så arven kan blive vores.”

Og de greb ham, slog ham ihjel og smed ham ud udenfor vingården.

Hvad mon vingårdens herre nu vil gøre? Ja, han vil komme og gøre det af med forvalterne og han vil give vingården til andre. Har I slet ikke læst dette i Skriften: *Stenen, som husbyggerne vragede, den er blevet til hovedhjørnet. Fra Herren er dette kommet. Det er forunderligt for vore øjne?*”

De søgte nu at gribe ham, men de frygtede for mængden. (De vidste jo meget vel, at han havde fortalt denne lignelse imod dem.) Så forlod de ham og gik.

Cæsars mønt

47. Derefter sendte de nogle af farisæerne og herodianerne til ham, så de kunne få ham til at sige noget forkert. Da de var kommet, sagde de til ham:

”Mester! Vi ved, at du er sanddru, og at du ikke kender til personsanseelse eller dømmes mennesker på det ydre, men i sandhed underviser i Guds vej. Er det tilladt at give Cæsar skat eller ej – at betale eller ikke at betale?” Men han gennemskuede deres hykleri og sagde til dem:

”Hvorfor frister I mig? Bring mig en denarius, så jeg kan se den.” De gav ham en. Så sagde han til dem:

”Hvis billede og indskrift er dette?” De svarede ham:

”Cæsars.” Jesus sagde da til dem:

”Giv Cæsar, hvad der tilhører Cæsar og Gud, hvad der er Guds!”

Og de undrede sig over ham og gik hver især hjem til sit. Men Jesus gik ud til Olivbjergget.

En falden kvinde

Tidligt om morgenen kom han igen ind i templet. Så kom farisæerne og teologerne til ham med en kvinde, der var blevet grebet i hor. De stillede hende i midten og sagde til ham:

”Mester! Denne kvinde blev grebet på fersk gerning i at begå hor. I loven har Moses befalet os, at sådan en som hende, skal stenes. Så hvad siger du?”

Men Jesus bøjede sig ned og skrev noget med sin finger på jorden. Da de imidlertid blev ved med at spørge ham, rettede han sig op og sagde til dem:

”Den iblandt jer, der aldrig har svigtet, lad ham kaste den første sten mod hende.”

Så bøjede han sig igen ned og skrev på jorden.

Da de hørte det, gik de ud, den ene efter den anden – de ældste først – og han sad alene tilbage, mens kvinden stadig stod i midten. Så rettede Jesus sig op og sagde til hende:

”Kvinde! Hvor er de henne? Har ingen fordømt dig?”

”Ingen, Herre,” svarede hun.

”Heller ikke jeg fordømmer,” sagde Jesus, ”gå bare og synd ikke mere!”⁶⁵

Om opstandelsen

Så kom saddukærne⁶⁶ hen til ham (det er dem, der påstår, at der ikke er nogen opstandelse), og de spurgte ham om følgende:

”Mester! Moses har foreskrevet os, at hvis ens bror dør og efterlader sin hustru, uden at der er nogen børn, så skal hans bror tage hustruen til sig og skaffe sin bror afkom. Nu var der syv brødre. Den første tog sig en hustru, og da han døde, havde han ikke fået afkom. Så tog den næste hende, og også han døde uden at efterlade afkom. Ligeledes den tredje – ja, ingen af de syv efterlod afkom. Sidst af alle døde også kvinden. Når de nu opstår i opstandelsen, hvem af dem vil hun så være gift med, når nu alle syv har haft hende som hustru?

”Er det da ikke derfor, I farer vild,” sagde Jesus til dem, ”fordi I hverken kender Skrifterne eller Guds kraft? Når mennesker står op af døde, bliver de hverken gift eller tager til ægte, men de er som engle i himlen. Angående de dødes opstandelse, har I da ikke læst i Mosebogen om busken, hvordan Gud sagde til Moses: Jeg er Abrahams og Isaks og Jakobs Gud? Han er ikke Gud for de døde, men for de levende.⁶⁷ I tager fuldstændig fejl!”

De største bud

Så kom en af teologerne hen til ham. Han havde hørt dem diskutere og set, at han svarede dem godt, så han spurgte:

”Hvilket er det første bud af alle?”

”Det første er dette,” svarede Jesus, ”*Herren vor Gud – Herren er én. Du skal elske Herren din Gud af hele dit hjerte, med hele din sjæl, med hele dit sind og med hele din*

⁶⁵ Dette berømte afsnit står i Johannesevangeliet kap. 7,53-8,11, hvilket uden tvivl er en fejlplacering. Afsnittet passer bedre her eller muligvis efter Lukas kap.21. Det er tænkeligt, fortællingen er ’røget ud’ på grund af den overbærenhed med hor, den fremstiller. Hor hørte i oldkirken til de tre dødsynder sammen med mord og frafald.

⁶⁶ Jødisk aristokratisk konservativt – eller måske ligefrem adeligt - parti. Navnet henfører til det hebraiske קִיָּץ (retfærdig). Navnet kan også henvise til kong Salomons ypperstepræst, der hed Zadoq. Saddukærne deltog angiveligt i forfølgelserne af de Kristustroende før templets ødelæggelse, hvorefter de forsvandt.

⁶⁷ Et lidt pudsigt argument. Men som hos Paulus: Skriften er ikke til diskussion. Her bruges den som bevis på, at de gamle patriarker lever og altså må være opstået af døde.

styrke. Det andet er dette: *Du skal elske dit medmenneske, som om det var dig selv.* Større bud end disse findes ikke.”

”Godt, Mester!” sagde teologen. ”Det er sandt, når du siger, at han er én, og at der ikke er nogen anden foruden ham - og at elske ham af hele dit hjerte og med hele dit sind og med hele din styrke - og så at elske medmennesket som om det var dig selv. Dette er mere vigtigt end alle brændofre og slagtofre.”

Da Jesus så, at han svarede fornuftigt, sagde han til ham:

”Du er ikke langt fra Guds rige.”

Herefter vovede ingen længere at spørge ham om noget.

Om Messias

Til gengæld sagde Jesus i sin undervisning i templet:

”Hvordan kan teologerne sige, at Messias er Davids søn? Selv siger David i den hellige ånd: Gud sagde til min Herre: *Sæt dig ved min højre hånd, indtil jeg får lagt dine fjender som en fodskammel under dine fødder.* Selv kalder David ham Herre, men hvordan kan han så være hans søn?”

Den store folkemængde hørte på ham med glæde.

Den fattige enke

I sin undervisning sagde han også:

”Vogt jer for teologerne, der gerne vil gå omkring i lange dragter og lade sig hilse på torvene - gerne vil sidde øverst i synagogen og ved festerne. De opæder enkerens boliger, mens de beder længe for at blive beundret. De vil få en hårdere dom.”

48. Han satte sig lige overfor tempelblokken. Der så han, hvordan folk lagde penge i blokken, og mange rige lagde meget i. Så kom der en fattig enke. Hun lagde to *lepta*⁶⁸ i (det er det samme som en *kvadrans*).⁶⁹ Så kaldte han på sine følgesvende og sagde til dem:

”Jeg kan godt sige jer: denne fattige enke har lagt mere i end alle de andre, som lagde noget i blokken. For alle lagde i af deres overflod, men hun lagde ud af sin fattigdom alt, hvad hun havde i - alt, hvad hun skulle leve af.”

Om de sidste tider

49. Da han går ud af templet, siger en af hans følgesvende til ham:

”Mester! Se, hvilke sten - hvilke bygningsværker!”

”Ser du disse store bygningsværker?” spørger Jesus ham så. ”Her skal ikke efterlades sten på sten - alt skal brydes ned!”

Da han senere sad på Olivenbjerget lige overfor templet, spurgte Peter, Jakob, Johannes og Andreas ham, da de var alene:

⁶⁸ En *lepton* er en lille græsk mønt.

⁶⁹ *kodrans* - den mindste romerske mønt - en kvart as. Ti as svarer til én denar.

”Fortæl os, hvornår vil dette ske? Hvad er tegnet på, at alt dette skal fuldbyrdes?”

Jesus gik så i gang og sagde til dem:

”Se til, at ingen fører jer vild! Mange vil komme i mit navn og hævde, at de er mig, og de vil føre mange på vildspor. Når I hører om krige og krigsrygter, så lad jer ikke bringe ud af fatning. Hvad der sker, *skal* ske, men det er ikke afslutningen. For folk skal rejse sig mod folk – kongerige mod kongerige – der skal komme jordskælv overalt og hungersnød. Det er begyndelsen på veerne.

Men pas på med jer selv! De skal overgive jer til synedrier⁷⁰ og til synagoger. I vil blive slået og stillet for guvernører og konger på grund af mig – til vidnesbyrd for dem. Men evangeliet må først og fremmest forkyndes for alle folkeslag. Når de fører jer frem og udleverer jer, så skal I ikke på forhånd bekymre jer om, hvad I skal sige – nej, det, I skal sige, bliver givet til jer på stedet. Det er jo ikke jer, der taler, men den hellige ånd.

Bror skal overgive bror til døden – og en far sit eget barn. Børn skal rejse sig mod forældre og slå dem ihjel. I vil blive hadet af alle på grund af mit navn. Men den, der holder ud til enden – han skal blive reddet.

Når så I ser ’ødelæggelsens pestilens’⁷¹ stå, hvor den ikke bør stå (kære læser, forstå mig ret!) så skal de, som er i Judæa flygte til bjergene. Den, der er på taget, skal ikke komme ned eller gå ind for at tage noget med fra sit hjem. Den, der er på marken, skal ikke gå tilbage for at hente sit tøj. Ve dem, der venter barn, og som giver bryst i de dage! Bed om at det ikke sker om vinteren! Ja, i de dage skal der komme en trængsel, som aldrig er set fra skabelsens begyndelse indtil nu – og som aldrig skal ske mere. Ja, hvis ikke Herren afkortede dagene ville ingen i hele verden blive reddet. Men for de udvalgtes skyld, som han har udvalgt, har han afkortet dagene. Og hvis nogen så siger til jer: Se, her er Messias eller se, dér er han, så tro det ikke. For der skal fremstå falske Messiasser og falske profeter, der skal gøre tegn og undere for om muligt at bedrage de udvalgte. Så tag jer i agt! Jeg har forudsagt jer alt.

Men i de dage – efter denne trængsel – skal solen formørkes, og månen vil ikke afgive sit lys. Stjernerne vil falde ned fra himlen, og de kræfter, der er i himlene skal rystes.

Men *så* skal de se menneskets søn komme på skyer i stor magt og herlighed. *Så* vil han sende englene og samle sine udvalgte fra de fire vinde – fra jordens ende lige til himlens ende.

Lær af lignelsen om figentræet: når dets gren allerede er blød, så det sætter blade, ved I, at sommeren er nær. Det samme gælder jer, når I ser disse ting ske,

⁷⁰ Lokale jødiske retsinstanser og også ’det store råd’ – en slags højesteret i Jerusalem også kaldet *Sanhedrin*. Betegnelsen bruges også om græske politiske og retslige instanser.

⁷¹ *bdelygma tæs eremåseås* – udtrykkes findes i Daniels Bog kap. 12,11 og henviser måske til profanering af templet med kejserstatuer eller andet djævelskab. Kejser Caligula forsøgte engang i 40’ne at få rejst sin statue i templet, men det måtte opgives på grund af massiv folkelig modstand. Her henvises måske ret beset til templets ødelæggelse i 70 og mere specifikt til den romerske general (Titus), der stod for den?

kan I vide, at *han* er nær – at *han* står for døren. Ja, jeg siger jer: denne generation skal ikke dø, før alt dette sker. Himmelen og jorden skal forgå, men mine ord skal aldrig forgå!

50. Men om dagen eller timen ved ingen besked. End ikke englenerne i himlen – ej heller sønnen. Kun faderen. Tag jer i agt! Vær årvågne! For I kender ikke tidspunktet.

Det er ligesom en mand, der tager på rejse. Når han forlader sit hus, giver han sine slaver besked – hver om sit arbejde – og han befaler dørvogteren at holde vagt. Våg altså! For I ved ikke, hvornår husets herre kommer – om det er aften eller midnat, når hanen galler eller om morgenen – våg! så han ikke finder jeg sovende, når han pludselig dukker op. Hvad jeg siger til jer, siger jeg til alle: Våg!”

Det var påske - de usyrede brøds fest⁷² – to dage senere, så ypperstepræsterne og teologerne søgte efter måder, hvormed de kunne fange ham med list og slå ham ihjel. For, som de sagde:

”Det går ikke under selve festen – ellers gør folket oprør.”

Jesus salves

51. Mens han var i Bethania og lå til bords i Simon den Spedalskes hjem, kom der en kvinde, der havde en lille alabastkrukke med en dyr ren nardussalve.⁷³ Hun slog krukken i stykker og hældte indholdet ud over hans hoved.

Nu var der nogle, som blev vrede og tænkte ved sig selv:

”Hvorfor blev denne salve dog spildt på den måde? Salven kunne jo være solgt for over tre hundrede denarer, som kunne være givet til de fattige.” Og de gav ondtskab af sig overfor hende. Men Jesus sagde:

”Lad hende være! Hvorfor gør I hende nu ked af det? Det er smukt, hvad hun har gjort imod mig. De fattige har I jo altid hos jer, og når I vil, kan I gøre godt mod dem. Mig derimod har I ikke altid! Hun har gjort, hvad hun kunne. Hun har på forhånd salvet mit legeme til begravelsen. Ja, jeg siger jer: hvor som helst evangeliet forkyndes i hele verden, skal også det, som hun har gjort, fortælles - til minde om hende.

⁷² *paska* – egentlig navnet på det usyrede brød, man spiste under פסח - *pesah* dvs. den uge, hvor man fejrede jødernes befrielse fra slavekærene i Egypten under Moses. Det usyrede brød hørte til det hastemåltid, jøderne forberedte inden afrejsen, hvor man også spiste lam, hvis blod blev smurt på dørstolperne, så dødsengelen, der dræbte alt førstefødt, ville ’gå forbi’ huset. *Pesah* betyder netop forbigang. Til tempelkulten i Jerusalem hørte under *pesah* ofringen af den første frugt af årets første afgrøde, nemlig byg. Ordet påske er uden tvivl en fordanskning af *paska*.

⁷³ *Nardus* er en plante af baldrianfamilien, hvoraf der udvindes vellugtende salver og olier. Åbenbart dyre sager. Tre hundrede denarer nærmer sig en årsløn for en arbejder!

Judas' forræderi

52. Judas Iskariot – en af de tolv – gik nu hen til ypperstepræsterne for at angive ham til dem. Da de hørte det, blev de glade og lovede ham sølvpenge. Så søgte han efter et passende tidspunkt, hvor han bedst kunne angive ham.

Påskemåltidet

Den første dag under de usyrede brøds fest, hvor de ofrede påskelammet, spørger hans følgesvende ham:

"Hvor synes du, vi skal gå hen og gøre forberedelse til, at du kan spise påskelammet?"

Så sendte han to af sine følgesvende af sted og sagde til dem:

"Gå ind i byen. Der møder I et menneske, der bærer på en krukke med vand. Følg ham, og der, hvor han går ind, skal I sige til husets herre: Mesteren spørger, hvor mit gæsterum er, hvor jeg kan spise påskelammet sammen med mine følgesvende. Så vil han vise jer et stort loftsrum, der er møbleret og gjort klar. Der skal I forberede måltidet til os."

Så gik følgesvendene. De kom ind i byen og fandt det sådan, som han havde fortalt, og så forberedte de påskemåltidet.

53. Da det blev aften kom han så sammen med de tolv. Mens de lå til bords og spiste, sagde Jesus:

"Det kan jeg sige jer:⁷⁴ En af jer, som spiser med mig vil angive mig!"

Det blev de lamslåede over og sagde en efter en:

"Da vel ikke mig?" Men han sagde:

"En af de tolv, som dypper med mig i fadet. Ja, menneskets søn går bort, således som det er skrevet om ham. men forbandet være det menneske, der forråder menneskets søn! Det var bedre for ham, om det menneske aldrig var født!"

Mens de spiste tog han et brød, velsignede det, brækkede det i stykker, gav dem det og sagde:

"Spis det! Det er mit legeme."

Han tog også bægeret, takkede og gav dem det, og de drak alle af det.

"Dette er mit blod," sagde han til dem, "pagtens blod – der bløder for mange. Ja, jeg siger jer: aldrig mere skal jeg drikke af vintræets frugt, indtil den dag, jeg drikker det på ny i Guds rige."

Så sang de en hymne og gik ud til Olivenbjerget.

Det store svigt

54. Her sagde Jesus til dem:

"I vil alle vende mig ryggen, som skrevet står: *Jeg vil slå hyrden, så fårene spredes.* Men efter at jeg er blevet oprejst, vil jeg tage i forvejen for jer til Galilæa."

"Om så alle vender dig ryggen, gør jeg det ikke!" sagde Peter til ham.

⁷⁴ *amen legå hymin* – egentlig: *amen*, jeg siger jer

"Det kan jeg sige dig," sagde Jesus, "i denne nat, før hanen galer to gange, vil du fornægte mig tre gange."

"Om jeg så skal dø sammen med dig," svarede han med eftertryk, "vil jeg aldrig fornægte dig!"

Det samme sagde alle de andre.

Gethsemane

Så kom de til et sted, hvis navn er *Gethsemane*,⁷⁵ og han sagde til sine følgesvende:

"Sæt jer her, mens jeg beder til Gud!" Så tog han Peter og Jakob og Johannes med sig. Nu begyndte han at blive dybt bevæget og meget bange, og han sagde til dem:

"Min sjæl er dybt bedrøvet til døden. Bliv her og våg!"

Så gik han et lille stykke længere frem. Her faldt han om på jorden og bad om at måtte undgå sin skæbnetime, hvis det var muligt:

"*Abba*, min far! Alt er muligt for dig. Tag dette bæger fra mig! Dog ikke hvad jeg vil, men hvad du vil."

Da han kommer tilbage finder han dem i dyb søvn, og han siger til Peter:

"Simon! Sover du? Orkede du ikke at våge blot én time? Våg og bed, så du ikke falder for fristelsen. Ånden er villig nok, men kødet er svagt."

Så gik han bort på ny og bad med de samme ord. Igen kommer han tilbage og finder dem sovende, for deres øjne var tunge. De anede ikke, hvad de skulle svare ham. Tredje gang kom han tilbage og han sagde til dem:

"Sover I stadig og hviler jer? Nu må det være nok! Timen er kommet! Se, menneskets søn bliver overgivet i hænderne på forbryderne. Rejs jer op! Lad os gå. Se, han, der forråder mig, nærmer sig!"

Arrestationen af Jesus

55. Straks, mens han endnu talte, dukkede Judas - en af de tolv - op og sammen med ham en hel flok fra ypperstepræsterne teologerne og de ældste med sværd og køller. Nu havde han, der angav ham, givet dem et tegn: Ham, jeg kysser, ham er det. Grib ham og før ham sikkert bort! Så da han kom, gik han straks hen til Jesus og sagde:

"Rabbi!" Og han kyssede ham.

Så lagde de hænderne på ham og greb ham. Men en af dem, der stod der, trak sværdet, ramte ypperstepræstens tjener og huggede øret af ham. Jesus sagde da til dem:

"Som om det var en røver, er I draget ud for at gribe mig med sværd og køller. Hver dag var jeg sammen med jer og underviste i templet, men dér greb I mig ikke. Men det sker for at Skrifterne må opfyldes."

⁷⁵ Transskribering af det hebraiske גת שמנים (Gat Shmanim), der betyder olivenperse.

Så forlod alle ham og flygtede.

Der var en ung mand, som fulgte ham. Han var kun iført et linnedklæde, og ham griber de fat i, men han smøg sig ud af linnedklædet og flygtede nøgen.

Dommen over Jesus – og over Peter

56. Så førte de Jesus til ypperstepræsten. Og alle ypperstepræsterne og de ældste og teologerne samledes.

Peter fulgte efter ham på afstand helt ind i ypperstepræstens gård. Her satte han sig sammen med officererne og varmede sig ved ilden.

Imidlertid søgte ypperstepræsterne og hele synedriet efter beviser mod Jesus, så de kunne slå ham ihjel, men de kunne ikke finde nogen. Der var mange, der fremførte falske vidneudsagn imod ham, men deres vidneudsagn stemte ikke overens. Nogle af dem, der vidnede falsk imod ham sagde:

”Vi har hørt ham sige: Jeg vil nedbryde dette tempel, gjort med hænder, og på tre dage vil jeg bygge et andet, der ikke er gjort med hænder.” Men heller ikke her stemte deres vidneudsagn overens.

Nu stillede ypperstepræsten sig frem i midten og spurgte Jesus:

”Svarer du ingenting på, hvad de vidner imod dig?”

Men han tav og svarede intet. Endnu engang udspurgte ypperstepræsten ham og sagde så til ham:

”Sig mig, er du Messias – den velsignedes søn?”

”Ja, det er mig!” svarede Jesus, ”og I skal se menneskets søn ved Kraftens højre hånd komme på himlens skyer.”

Så flåede ypperstepræsten sit tøj i stykker og sagde:

”Hvad skal vi med flere vidner? I har selv hørt bespottelsen. Hvad mener I?”

Alle fordømte ham og mente, at han var skyldig til døden. Så begyndte nogle at spytte på ham, og de dækkede hans ansigt og slog ham, idet de sagde til ham:

”Kom så med dine profetier!”

Officererne slog ham med håndfladerne.

Peter var imidlertid nedenunder i gården. Så kom en af ypperstepræstens tjenestepiger, og da hun fik øje på Peter, der stod og varmer sig, kiggede hun på ham og sagde:

”Du var da også sammen med ham nazareneren – Jesus.”

Men det benægtede han:

”Jeg kender ham ikke og aner ikke, hvad du snakker om.”

Så gik han ud i forgården, mens hanen galede. Men tjenestepigen, der havde set ham, blev ved med at fortælle de omkringstående, at han var én af dem. Men igen nægtede han. Lidt efter sagde de omkringstående igen til Peter:

”Helt ærligt! Du er også én af dem. Du er jo også galilæer.”

Nu begyndte han at bande og sværge:

"Jeg kender ikke det menneske, I snakker om!" Straks galede hanen anden gang, og Peter kom i tanke om det ord, Jesus havde sagt til ham, at før hanen galer to gange, har du fornægtet mig tre gange.
Så brød han hulkende sammen.

Pilatus

57. Straks samme morgen, da ypperstepræsterne havde holdt samråd med de ældste, teologerne og hele synedriet, bandt de Jesus, førte ham bort og overgav ham til Pilatus.⁷⁶ Pilatus tog ham så i forhør:

"Er du judæernes konge?"

"Når du siger det," svarede Jesus.

Ypperstepræsterne anklagede ham nu voldsomt, så Pilatus spurgte ham på ny:

"Svarer du ingenting? Hør dog alt det, de anklager dig for!"

Men Jesus svarede ikke mere på noget, hvilket forbavsede Pilatus.

Ved festen plejede han at løslade dem en fange efter deres ønske. Nu var der én, som hed *Barabbas*,⁷⁷ der var blevet fængslet sammen med oprørerne. Han havde begået mord under oprøret. Nu kom mængden op og begyndte at anmode ham om at gøre for dem, som han plejede. Så svarede Pilatus dem:

"Ønsker I, at jeg løslader jer judæernes konge?"

(Han vidste jo nok, at det var på grund af misundelse, ypperstepræsterne havde udleveret ham.) Men ypperstepræsterne ophidsede mængden til at kræve, at han hellere skulle løslade dem *Barabbas*. Pilatus spurgte dem så:

"Hvad ønsker I så, at jeg skal gøre med ham, I kalder judæernes konge?"

Så råbte de igen og igen:

"Korsfæst ham!"

"Hvad ondt har han dog gjort?" spurgte Pilatus dem.

Men de råbte blot endnu højere:

"Korsfæst ham!"

Og eftersom Pilatus gerne ville stille mængden tilfreds, løslod han dem *Barabbas*, og efter at have pisket Jesus udleverede han ham til at blive korsfæstet.

Henrettelsen

58. Soldaterne førte ham nu ind i gården (det vil sige prætoriet), og de sam-

⁷⁶ Med Pontius Pilatus skildrer evangelisten en historisk person, hvis data, vi kender fra andre kilder. Han var romersk guvernør i Judæa og Samaria i ti år fra 26-36. Residensbyen var Cæsaræa, hvor man i 1961 fandt en stol i teatret med hans navn og titel på. Hvert år ved påsketid holdt han et større indtog i Jerusalem for at holde eventuelle oprørske gemytter i ro under pilgrimsfesten. Flere kilder henviser til, at han blev afsat i unåde på grund af grusomhed og korruption. Evangelisten introducerer ikke Pilatus yderligere. Han formodes åbenbart at være kendt af læseren.

⁷⁷ Navnet *Bar Abbas* betyder *Abbas søn* – dvs. Fars søn eller måske ligefrem *Guds søn*? Jf. Jesu egen brug af ordet *Abba* i kap. 14. Er der tale om en revolutionær og voldelig udgave af den ventede Messias? Jf. Matthæusevangeliet kap. 27,16, hvor *Barabbas* ifølge nogle håndskrifter ligefrem kaldes *Jesus Barabbas*.

menkaldte hele *kohorten*.⁷⁸ De iførte ham en purpurrød kappe og flettede en tornekrone, som de satte på ham. Så begyndte de at hylde ham:

”Hil dig! judæernes konge!” Og de slog ham i hovedet med et rør, spyttede på ham, og de bøjede knæ og tilbad ham. Da de havde hånet ham, tog de den kappen af ham, og gav ham hans eget tøj på.

Nu førte de ham ud, så de kunne korsfæste ham. Og de tvang en vis Simon Kyrenæer,⁷⁹ der kom ude fra marken (det var Alexanders og Rufus’ far) til at bære hans kors. De førte ham til stedet *Golgotha*, der oversat betyder kraniested. Her tilbød de ham vin blandet med myrra, men han ville ikke have noget.

59. Så korsfæstede de ham, og de delte hans tøj ved at kaste lod om, hvem der skulle have hvad. Det var ved den tredje time,⁸⁰ de korsfæstede ham. Der var også skrevet en indskrift med anklagen imod ham: JUDÆERNES KONGE.

Sammen med ham korsfæstede de to røvere – den ene på hans højre hånd og den anden til venstre for ham. Og de, som gik forbi, gjorde nar ad ham, rystede på hovedet og sagde:

”Ha! Du, som nedbryder templet og bygger det op på tre dage, frels dig selv og stig ned fra korset!” På samme måde hånede ypperstepræsterne ham indbyrdes sammen med teologerne og sagde:

”Andre har han reddet – sig selv kan han ikke redde! Messias! Israels konge! Stig nu ned fra korset, så vi kan indse og få tillid til dig!”

Også de, som blev korsfæstet sammen med ham vrængede ad ham.

Jesu død

Ved den sytende time blev det mørkt over hele landet indtil den niende time. Ved den niende time skreg Jesus højt:

”*Eloi! Eloi! Lema sabakhthani?*”⁸¹ (Det betyder: Min Gud! Min Gud! Hvorfor har du forladt mig?) Nogle af dem, der stod der, hørte det og sagde:

”Hør! Han kalder på Elias!”

Der var én, der løb hen og fyldte en svamp med vineddike, satte den på en stang og gav ham noget at drikke, men de sagde:

”Vent lidt! Lad os se, om Elias kommer og tager ham ned.”

Men Jesus udstødte blot et højt skrig og udåndede.

60. I det samme flængedes forhænget i templet⁸² fra øverst til nederst.

Da centurionen,⁸³ der stod overfor ham, så, at han udåndede på den måde, sagde han:

⁷⁸ *speira* er det græske ord for den romerske kohorte, der er en hærafdeling på 4-500 mand. Ti kohorter udgør en legion.

⁷⁹ *Kyrene* var en græsk bystat i det nuværende østlige Libyen.

⁸⁰ Ved nitiden. Dagen begyndte ved sekstiden – ved solopgangstide og sluttede ved solnedgangstide ved den 12. time omkring kl. 18.

⁸¹ Man har ofte diskuteret, om evangeliet på grund af de mange aramæiske og semitiske udtryk kunne være en oversættelse af et oprindeligt aramæisk evangelium. Citatet er fra begyndelsen af Salme 22.

⁸² Forhænget mellem ’det helligste’ og ’det allerhelligste’, hvortil kun ypperstepræsten havde adgang én gang om året på *jom kippur* – den store forsoningsdag.

”Det menneske var i sandhed Guds søn!”

Der var også nogle kvinder, der så til på afstand. Blandt dem Maria Magdalene, Maria, Jakob den Lilles og Joses’ mor og Salome. De havde fulgt ham, mens han var i Galilæa og havde opvartet ham. Også mange andre kvinder var fulgt med ham op til Jerusalem.

Jesu begravelse

61. Allerede samme aften (det var forberedelsesdag, det vil sige prosabbat) kom Josef fra Arimathæa,⁸⁴ et fremtrædende rådsmedlem, som også selv ventede Guds riges komme. Han gik frimodigt ind til Pilatus og anmodede om Jesu legeme. Pilatus undrede sig over, at Jesus allerede skulle være død, så han hidkaldte centurionen og spurgte ham, om han allerede var død. Da det blev bekræftet af centurionen, overgav han liget til Josef.

Så købte han et linnedklæde, og da han havde taget ham ned, svøbte han ham i linnedklædet og lagde ham i en grav, der var hugget ud af klippen. Og han rullede en sten for indgangen til graven.

Maria Magdalene og Maria, Joses’ mor så, hvor han blev lagt.

Jesu opstandelse fra de døde

62. Da sabbatten var overstået, købte Maria Magdalene, Maria, Jakobs mor og Salome krydderier. De ville ud for at salve ham. Så meget tidligt på den første dag i ugen kom de til graven. Solen var lige stået op.

”Hvem skal rulle stenen væk fra indgangen til graven for os?” spurgte de hinanden. Den var nemlig meget stor. Men da de så op, opdagede de, at stenen *var* rullet væk. Da de gik ind i graven, så de en ung mand sidde til højre iklædt en hvid dragt, og de blev meget forskrækkede. Men han sagde til dem:

”Bliv ikke forskrækkede! I søger Jesus, nazareneren, der blev korsfæstet. Han er opstået! Han er ikke her. Se selv stedet, hvor de lagde ham. Men gå nu og fortæl hans følgesvende og Peter, at han går i forvejen for jer til Galilæa. Der skal I møde ham, sådan som han har fortalt jer det.”

Da de kom ud, flygtede de fra graven. De var ude af sig selv af rædsel, og de sagde ikke noget til nogen. Så bange var de.⁸⁵

⁸³ Befalingsmand over hundrede mand.

⁸⁴ En by, der lå ca. 35 km nordvest for Jerusalem. Måske det nuværende Rentis.

⁸⁵ Denne noget bratte afslutning har fået senere tiders afskrivere til at tilføje en mere ’passende’ i nogle af de senere håndskrifter. Der er to forskellige senere afslutninger, som kan læses i de autoriserede bibeloversættelser. Slutningen kan opfattes som forfatterens ’forklaring’ på, at opstandelsestraditionen måske først relativt sent er blevet kendt og accepteret (jf. 1. Kor. 15), men det kan jo også blot være udtryk for forfatterens genialitet. Slutningen virker utroligt stærkt – i hvert fald på mig. Meget stærkere end de senere evangeliers mere glansbilledagtige slutninger.

LITTERATUR

- Aulén, Gustaf: Jesus i nutidig historisk forskning. Lindhardt og Ringhof. København 1973
- Borg, M. J. og Crossan, J.D.: The Last Week. A Day-by-Day Account of Jesus's Final Week in Jerusalem. Harper San Francisco 2006
- Borg, Marcus J.: The Gospel of Mark. Morehouse Publishing, Harrisburg – New York 2009
- Borg, Marcus J.: Jesus, A New Vision. Spirit, Culture, and the Life of Discipleship. Harper San Francisco 2014
- Brueggemann, Walter: Sabbath as Resistance. Westminster John Knox Press Louisville 2014
- Bultmann, Rudolf: Jesus. Siebenstern Taschenbuch Verlag. München und Hamburg 1970
- Ehrmann, Bart D.: Jesus Before the Gospels. How the earliest Christians remembered, changed, and invented their stories of the Savior. HarperOne. San Francisco 2017
- Engberg-Pedersen, Troels: Den historiske Jesus og hans betydning. Gyldendal. København 1998
Francisco 1987
- Funk, Robert W.: Honest to Jesus. Harper San Francisco 1996
- Grundmann, Walter: Das Evangelium nach Markus. Evangelische Verlagsanstalt Berlin 1977
- Gärtner, Bertil: Markus Evangelium. Verbum. Stockholm 1967
- Hallbäck, Geert og Engberg-Pedersen, Troels: Det første Evangelium. ANIS København 2014
- Müller, Mogens: Evangeliet og evangelierne. ANIS København 2015
- Pedersen, E. Thestrup: Markusevangeliet fortolket. Det danske Bibelselskab. København 1985
- Sanders, E.P.: The Historical Figure of Jesus. Penguin Books London 1993
- Spong, J.S.: Liberating the Gospels. Reading the Bible with Jewish Eyes. Harper San Francisco 1996